

**Dissertatio inauguralis medica, qua dubia vexata materiae medicae,
exponuntur ... / praeside Michaeli Alberti ... pro gradu doctoris ... Jun.
MDCCXIX. Publicae ventilationi submittet Godofredus Endeler.**

Contributors

Alberti, Michael, 1682-1757
Endeler, Gottfried
Universität Halle.

Publication/Creation

Halae Magdeburgicae : Typis Christiani Henckelii, [1719]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/xx4pansy>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,

QUA

DUBIA VEXATA

MATERIÆ ME-

DICÆ,

EXPONUNTUR;

QUAM,

PROPTIO NUMINE DIVINO

ET

GRATIOSÆ FACULTATIS MEDICÆ CONSENSU,

PRÆSIDE

DN. D. MICHAELE ALBERTI,

POTENTISS. REGIS BORUSSIÆ CONSILIARIO AULICO, MEDICINÆ PROFESSORE PUBLICO ORDINARIO, PHILOS. NATUR. EXTRAORD. REIPUBL. NORIMBERG. PHYS. ORDIN. ACADEM. CÆSAR. NAT.

CURIOS. COLLEGA,

FACULTATIS MEDICÆ DECANO SPECTATISSIMO,

PATRONO, PRÆCEPTORE AC PROMOTORE SUO CUM HONORIS CULTU PROSEQUENDO,

PRO GRADU DOCTORIS

Summisque in arte Medica Honoribus, Insignibus, ac Privilegiis More Majorum Solenni obtinendis,

Horis ante - & pomeridianis. d. Jun. MDCCXIX.

Publicæ ventilationi submittet

GODOFREDUS ENDELER,

BIELEFELDA - WESTPHALUS.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,

Typis CHRISTIANI HENCKELII, Acad. Typogr.

DISSERTATIO IN ANATOMIA MEDICA

DE FEBRI VEXATA

MATERIAE ME-

DICAE
ET AUCTORITATIS

AVCTORE
FRANCISCO JOHANNES BAPTISTA

PR. MEDICINAE
ALBERTI

PRO GRADU DOCTORIS

AVCTORE
FRANCISCO JOHANNES BAPTISTA
PR. MEDICINAE
ALBERTI

PRO GRADU DOCTORIS

AVCTORE
FRANCISCO JOHANNES BAPTISTA
PR. MEDICINAE
ALBERTI

PRO GRADU DOCTORIS

AVCTORE
FRANCISCO JOHANNES BAPTISTA
PR. MEDICINAE
ALBERTI

PRO GRADU DOCTORIS

AVCTORE
FRANCISCO JOHANNES BAPTISTA
PR. MEDICINAE
ALBERTI

PROOEMIUM.

Deo immensa & inef-
 fabilis est Dei ter optimi Maximi
 Benignitas ac Providentia, ut in-
 numera Bona & Dona & quic-
 quid creavit in solius hominis u-
 sum & emolumentum direxerit;
 hinc totam œconomiam vasti ma-

crocosmi tam indefiniti spatii cœlorum, quam diffusi
 Geocosmi cum admirando objectorum & subjectorum
 numero instruxit & exornavit & tunc denique homi-
 nem in hanc Omnipotentiae, Sapientiae & Clementiae
 suae Palæstram introduxit, quo tanto apparatu atque
 eximia penu uberrime felicissimeque frui & in Deo per-
 fecte beatus esse, proinde solum Deum, solum Sanctum,
 solum Dominum, perpetua gloria, obedientia & hono-
 re prosequi queat debeatque: Æterna enim est veritas,
 quam Divus *Jacobus cap. I. v. 5.* profitetur, *quod Deus af-*
fluenter det & non improperet: In quem locum *Thomas*
Angelicus apud Cornelium à Lapide ita commentatur: *Deus*

*dat liberaliter, non vendit sicut multi; dat generaliter, non uni sed omnibus; dat abundanter, non parcè; dat curialiter, quia non improperat: Et Philo à P. Velaz. in Psalm. 100. Annot. 24 n. 5. inquit: Illud quod dictum est; Deum esse sempiternum, idem est ac si diceretur largitor perpetuus ac benefaciens, non aliquando tantum, aliquando vero minime, sed semper, continuo ac indefinenter, dona donis jugiter ac indefesse accumulans, beneficia semper uberiora annectens. Huius & similis alterius effati testis evidens ac infallibilis est mundus visibilis, quem almus Creator tot bonis tot donis locupletavit, ita ut merito cum Psalmista 150. vers. 6. exclamemus: *Tota ipsa anima laudet Iah Hallelu Jah. Ita Jovis sunt omnia plena*, ut Virgilio in Eclog. 3. verbis utamur: Quemadmodum vero tam innumera dona Dei sunt, tum spiritualia & hæc quidem principaliora, tum terrena & temporalia, ita tamen ipse Sapientissimus Creator non singula unice, absolute & homini bona illa esse ordinavit, neque præcepit, quo singularibus talibus objectis & subjectis immediate & proxime utatur; quin rectius hæc omnia per gradus procedant, donec post multiplicem usum in hominem tota reliqua prævia utilitas concentretur: ita v. g. homo non tantum Solis & connexi caloris efficacia fruitur, sed & terra & bruta, quæ multis modis denique hominis utilitati inserviunt; quare non modo temerarium & imprudens, sed & impium conamen esset, dona Domini proxime ad se rapere velle, cuius indolis hominem S. Augustinus Ep. 3. ad Joh. Comitem cum inferno comparat, dum dicit: *Infernus quantos mortuos devoraverit, nunquam dicit satis est, sic & si omnes thesauri circumfluxerint in avarum, nunquam satia.**

satiabitur, aut ut *S. Chrysostomus Homil. 29. in Matth. dicit*:
Talis in omnes ut mors insilit, omnes ut infernus deglutit:
 Talis est impia illa *πλεονεξία*, quando dona Domini com-
 munita aliis auferuntur & in proprium suum commo-
 dum convertuntur. Sed ne diutius in generali tali me-
 ditatione subsistamus, mox ad medicum scopum hæc ap-
 plicabimus, quæ præmissa sunt: Quod Benignissimus
 Creator & Medicinæ & Medici auctor sit, non est, quo
 multis hoc loco probemus, id unicum tantum seligere
 & perpendere placet, quod Sapientissimus ille Creator
 eximium subjectorum naturalium numerum tanta effi-
 cacia instruxerit, ut sub prudenti, scita & perita appli-
 catione alterum alterius integritatem conservet, suble-
 vet & confirmet, sed propter ipsum hunc ineffabilem
 numerum, minime singulæ species proximam suam u-
 tilitatem uni soli subjecto communicant, sed in eo &
 admirari & venerari debemus sapientiam divinam, quod
 tam egregia harmonia in creaturis conspici possit, dum
 subjecti integritas semper ad alterius conservationem
 respiciat, donec in hoc circulo ultimus usus terrenus in
 hominum transeat, è quo spiritualis ille usus emergit,
 quod singulis hisce bonis à Deo concessis homo in lau-
 dem & honorem sui creatoris utatur: Sicut vero sum-
 mus rerum humanarum arbiter hæc dona & bona ad u-
 sus medicos apta & utilia, non modo ordine & loco ju-
 sto distribuit, sed & ordinatis & limitatis viribus instru-
 xit, ita confusum opus esset extra hunc ordinem & præ-
 ter intentionem summi Creatoris eadem commendare
 & applicare velle, quippe quæ inversio ordinis divini
 non modo indoli & essentiæ rerum naturali repugnat,

sed & omni vera benedictione divina destituitur, cum in quolibet negotio omnipotens Deus iustum, pulchrum & perpetuum ordinem instituerit, quo respectu ipsa vita animalis nihil aliud est, quam egregius ille ordo motuum ad corruptibilis corporis conservationem collineantium & pertinentium, aut juxta exquisitè medicum sensum conservatio fragilis corporis per motus necessarios in ordine illo divinitus instituto satis simplici, efficaci & exacto acquisita. Quotquot itaque subjectorum species in triplici famigerato illo Regno occurrant, tot non modo ex parte proximiores suas utilitates homini largiuntur, sed & antequam illam salubritatem homini communicent, intermedia quadam via aliis speciebus salubrem suam efficaciam exhibent, ut ita in singulis illis Subjectis & prudentia & selectu opus sit, ut videlicet dijudicemus, quæ & qualia horum subjectorum & proximiorum & efficaciorum suam utilitatem corpori subministrant: Sed heu! quam profanantur illæ divitiæ, dum ita inique applicantur! Unde sub tanta copia rerum & materialium, quæ vulgo stentoreis titulis & magnis & portentosis promissionibus ad forum medicum trahuntur, sane eximia egestas atque splendida penuria invaluit: Et sane non melius consilium pro hac afflictione dare possumus, quam quod *S. Augustinus in Psalm. 122.* christianis suppeditavit: *Christianus dicit: non debet abundare, sed se pauperem debet agnoscere & si habet divitias, scire debet, quia non sunt illæ veræ divitiæ, ut alias desideret: Qui enim divitias falsas desiderat, veras non querit, qui autem veras querit, adhuc pauper est.* Illuxit & inclaruit hætenus in Medicina speciosum promptuarium variarum materialium

rum, quibus vulgo eximiae virtutes medicae imputantur, quae singulae, si certae atque verae essent, ex eo omnino Medicina ars artium nuncupari & declarari mereretur, quid quod rarissime inde contingeret, ut homines ex ulla corporis sui afflictione succumbant: Quanta quanta vero talium materiarum farrago vulgo conspicitur, tanta tamen in Medicina Practica adhuc est pomposa penuria, ut multi viri boni & ingenui probe intelligant, non omne, quod splendet, aurum esse, neque decantatas illas eximias laudes tam promiscue veritati respondere; quin potius hunc defectum deplorare sciunt, quod in vulgari Materia Medica multa dubia, eximiae incertitudines, magnae æquivocationes, stupendae suppositiones, ridiculae phantasiae, imperfectae commendationes, praecipitati commentarii, superstitiones, figmenta, credulitates, &c. occurrant: Cum itaque in tam celebri parte Medicinae Practicae tantae lacunae, tantique defectus observentur, ita quidem non unius hominis labor & capacitas est, quo huic morbo mederi & defectus illos supplere queat, quin potius haec emendatio Deo & tempori committenda erit: Interim cum nobis hoc loco incumbat Inaugurali quodam Specimine utilem & dignam quandam tractationem medicam offerre, propterea ausi sumus **DUBIA VEXATA MATERIAE MEDICAE**, quantum Dissertationis terminus permittit indicare & explicare, & ita viam quasi monstrare, quomodo huic labi medela inveniri & applicari queat. Adsit huic proposito Divina gratia, quo praesens labor in honorem Altissimi & Artis Medicae utilitatem vergat.

Nexhausti naturæ fontes & scrinia ac Scrutina rerum *naturalium*, quantum vulgo ob *innumeram* suam copiam à *curiosis* & *operosis* ingeniis mirificis *laudibus* deprædicentur, sane in propatulo est; unde quorundam hominum animi in *vastum* hoc naturæ Regnum ita sunt *defixi* atque *immersi*, ut omnibus viribus in curiosas & admirandas considerationes atque meditationes contendant: Exinde oriuntur tot materiæ *differendi*, *speculandi*, *admirandi*! Inde *uberrima* supellex atque *penus*, ut animus sæpe de *multitudine* subjectorum *gaudeat*, & *utilitatem*, proh dolor! *negligat*: Unde non *injustæ* illæ quæstiones & *hæitationes* moventur & proponuntur, cui *u-sui*! Ubi Ovidianum illud resonat: *Nil nisi quod prodest carum est. Sive pretiosum quod utile.* Quare cum Salviano in *Præf. L. I. de Gubernat.* dicimus: *Utilia potius, quam plausibilia sectamur*, ubi *Vellejo* teste *Lib. II. c. 133.* *Tiberius utilia speciosis prætulit.* Idem certe judicandum est de *speciosa Materia Medica supellectile*, in quo sacrario tanta *farrago* occurrit, ut dignissimum & *felicissimum* se quisquam forte reputare posset, cui tale rerum *naturalium* *Gazophylacium* *intueri* contingit: Sed placet *alio oculo* in *curtam* hanc *supellectilem* *introspicere* & notare, quæ *dubia* in *Materia Medica* occurrunt, quæ nostram *spem* vexant & nostras divitias *depauperant*; unde evenit, ut, si cum hac *locupletissima* *pena* ad ipsum usum & *applicationem medicam* accedimus, tunc demum deprehendamus, quam *exiguus* adhuc sit numerus *certorum fidorum* & *probatorum* remediorum, quare merito cum *Seneca de Tranquill. c. 10.* Exclamamus: *Quæ sunt divitiæ, quas non egestas, fames & mendicitas à tergo sequatur.* Sed quo in hac tractatione *justo ordine* procedamus

mus, antea *titulum* præsentis Dissertationis breviter, at quantum sufficit, enucleabimus, ne mox in *limine* hæsitatio aut *æquivocatio* obtingat: Neminem sane, vel leviter de *re medica* instructum, latere potest, quod *Materia Medica* vulgo dicatur illud *promptuarium*, in quo *variae* species, præcipue *simpliciores* adservantur, augmentantur & demonstrantur, quibus *virtus medica*, i. e. quæ corporis *humani* Conservationi & *utilitati* prospicit, adscribitur: Hinc constituit suppellectilem remediorum præcipuè *simplicium* numerosissimorum ex *Animali*, *Vegetabili* & *Minerali* penu & Regno collectorum, ex quibus ferme *nulla* species occurrat, *cui* non *virtus* quædam imputata observatur: Sub quo *splendido* & *eximio apparatu* interdum ipse *selectus difficilis* esse solet, quoniam hæ declamatæ *virtutes* ad minimum ex *aliqua parte* veræ esse creduntur: Hinc ille obtrectiones, si quisquam de *speciosis* illis elogiis *dubium* movere haud veretur, cur *Deus* has species creaverit? Non advertentes, quod *multæ* species non in *utilitatem*, sed in *promeritam pœnam* & castigationem creatæ & conservatæ sint! Neque dijudicantes, quod *copiosæ* species non in *immediatam*, sed *mediatam* & *successivam* utilitatem creatæ sint: *Alii* contra exclamant, *Deum* & *Naturam* nihil fecisse frustra, ergo *totam Materiam Medicam* esse *utilem*, neque de *encomiis* vulgatis *dubitandum*! Non observantes, quod *utilitas* talium subjectorum, in *Materia Medica* obviorum, *multiplex* sit & quod propterea minime *singulæ* illæ species *usibus medicis* respondere debeant: Hinc iisdem ita *absolute* omnem virtutem non denegamus, illud tamen ex vero afferimus & defendimus, quod *paucissimæ* illarum specierum ita *absolute* & prout quidem merentur *usibus Medicis* quadrent atque respondeant: Quapropter *rectius* meretur dici quoad plurimam partem *Materia Physica*, quam *Medica*: Vocatur interea *Materia*, quasi per excellentiam, ac si constituat *materiam* & *instrumentum*, per quod medi-

cus suo officio fungi & circa quod occupatus esse debeat, quo integritati corporis humani vivi prospiciat.

§. II.

Alterum, quod ad præsentis thematis *titulum* explicandū attinet, est, ut indicemus, quid in *præsenti* tractatione dubia *vexata* denotare & involvere debeant? Ubi mox citra ullam *tergiversationem* significamus, quod *jure* meritoque *dubitandum* sit de *veritate* & *certitudine encomiorum, commendationū, laudationū, adulationū, virtutū, qualitātū & promissionū*, in materia medica obviarū & quod id tanto magis vexet & *lectorem* atque *spectatorem* ægre habeat, cum sub tam *specioso & pretioso apparatu* *Materiæ Medicæ*, tamen adhuc *dubitandi* ansa præbeatur, an hæc *splendida suppellex* illos etiam *usus* easdemque *utilitates* in arte *vere Medicæ* offerat & exhibeat & an non *plurima farrago* sit *symbolum vanæ pompæ*, *sterilis ostentationis* & *deridendi luxus*: Hac ratione sine ulla injuria *Materiam communem Medicam* cum *Scholastici illius Simocati* verbis in *Ep. 37.* compellamus: *Promittis multa & pauca præstas, atque linguam habes actione sublimiorem: At si verborum concinnitas apud te in admiratione est, pictores tua lingua præstantiores sunt, quæ ea fingunt & exprimunt in tabulis, quæ efficere non potest.* Versantur itaque hæc dubia *vexata* circa multas *promissiones, laudes & commendationes*, quæ de *numerossimis Materiæ Medicæ* subjectis proferuntur, quarum *promissionum vanitatem, laudum incertitudinem & commendationum iniquitatem* illa ostendunt, insuperque demonstrant, quod partim *tanto luxu & apparatu Medicina Practica* non indigeat, partim quod per *tantam specierum simplicium copiam* hæc magis offendatur & confundatur, cum verum sit proverbium, *Naturam paucis esse contentam*, neque tanto *fastu & luxurie* indigere: Ob id *Ciceronis* verbis utimur *V. Tuscul. Quæst. c. 35.* *Aperta res est, quam paucis, parvis & vilibus natura egeat: Et Seneca Ep. 17. dicit: Natura minimum petit; naturæ autem sapiens se ac-*
com-

commodat. Per dubia itaque vexata porro intelligimus, quando attenti medici posthabitis credulitate, superstitione, præjudicio autoritatis, nimiae confidentiae & diffidentiae nec non vana curiositate & præcipitantia prudenter & continenter inquirunt an etiam vulgares commendationes & pollicitationes in Materia Medica obviae veritati respondeant & ex quo fundamento eadem fluant, an circa collationem, conciliationem, comparisonem & solidam applicationem ad corpus humanum vivum sana ratio adhibita fuerit, an porro certa, indubia, sufficiens, fida & probata experientia & observatio illas commendationes comitetur & tueatur, an non potius ex curis fortuitis & sanatione per accidens, è therapia æquivoca, è nimis præcipitata & fugitiva observatione aut ex uno & altero effectu (qui pro testimonio allegatur & æque æquivocus esse potest,) communes & quasi indubiæ illæ virtutes medicæ ortæ sint, ut dehinc non unus aut alter, sed multi tota sua spe & fiducia frustrentur, quando tales virtutes prosequuntur & imitantur, unde merito apud peritos & doctos dubium oritur, an etiam Materia Medica habeat, quo de splendore & apparente sua felicitate gaudere possit: An non potius consultum sit, quo posthabita communi credulitate, securitate & ipso etiam otio, omnes vires medici intendant, quo defectum hunc suppleant & sub benedictione divina deperdita rudera Materiæ Medicæ emendare & erigere laborent: ita sane non ulterius in rancidis & vetustis fœcibus hærebimus, neque in vetitum nitemur, sed adsistet potius divina benignitas, quo multa dubia solvantur, multæ incertitudines emendentur & ita magis magisque veritates medicæ inveniantur & commendentur: Quapropter nostri præsentis conatus erunt, ut non dubia quædam circa Materiam Medicam moveamus, neq; hanc cum iisdem vexemus, sed quo monstremus avia atq; defecto & quo modo aliqua ratione huic deplorandæ labi consuli queat: In quo negotio tantū tē-

B 2 tabimus,

tabimus, quantum & præsens occasio & vires nostræ permittunt, licet tenuitatis nostræ probe conscii simus, proptereaque de nobis minime omnem opem & perfectam medelam promittimus, ni *temeritatis* macula denigrari malimus, cum pro hoc studio etiam aliorum *celebrium virorum* concursus, *dexteritas*, *industria* & cooperatio requiratur.

§. III.

Sed dum *dubia vexata* in *Materia Medica* occurrere dicimus, mox subinde contra *infallibilitatem* hujus partis medicinæ *Practicæ* pugnamus, proptereaque sequentes circumstantias indicamus, quæ *occasionem* præbent, cur *contra* Materiam Medicam *dubia* moveri queant: 1) commendantur quædam species, quæ plane *non probatæ* & expertæ sunt, sed de quibus tantum quædam virtutes *presumuntur* & sperantur. 2) Deprædicantur quorundam subjectorum *laudes* & qualitates *salutares*, quæ iterum *non expertæ* & *observatæ* sunt, sed quæ ex *presuppositis* quibusdam aut separatis & collectis illorum *principiis materialibus* creduntur & arguuntur, v. g. *quia* hoc subjectum *tali principio* præditum est, *ergo* tali *virtute* gaudet, ubi non raro error hæret in *veritate principii constitutivi*, ex eo non modo supposita *efficacia dubia*, sed plane *falsa* est: 3) Decantantur quædam *laudes* Remediorum, quæ in *uno* aut altero tantum subjecto observatæ adeoque *minus sufficienter* probatæ & confirmatæ sunt, siquidem *crebrior* tantum usus aliquam *certitudinem* & *veritatem* promittit. 4) Declamantur porro quædam *virtutes*, quæ subjecto *non competunt*, sed *fortuitis* & *accidentalibus* effectibus & eventibus rectius adscribendæ sunt: 5) Deprædicantur in quibusdam subjectis *medicæ qualitates* communes & *universales*, quæ tamen cum *specialissimis* & *individualibus* circumstantiis *certorum* subjectorum ægrotantium cohærent, quæ propterea extra *specialem* talem rationem veræ & *indubiæ* *hæd* sunt: 6) commemorantur quædam *qualitates medicæ*, quæ tamen ex *aliis effectibus*

mu-

mutuatæ sunt, ita ut interdum *salutaris* quidam effectus contigerit, non ob *efficaciam illius Remedii*, sed ex *longa alia* causa & occasione. 7) Imputantur certis substantiis *utilitates medicæ*, cum rectius *utilis effectus naturæ* competat, quæ *salutari* conatu non modo *contra* præsentem morbum, sed & *contra incongruum Remedium* certat & *uno actu* utrumque hostem excutit. 8) Recensentur Remediorum *efficaciæ*, non ex *experientia* observatæ, sed ex *irrita* quadam analogia *coloris*, *figuræ* & *signaturæ* petitæ. 9) Enarrantur *virtutes medicæ* variorum subjeetorum, quæ in animalibus *brutis utilia* deprehensa sunt, unde mox *applicatio à brutis ad hominem* instituitur: 10) *Laudantur* quædam subjeeta quoad *certos* effectus, qui in corporibus *inanimatis salutare*s fuerunt, unde frivole ab *inanimatis ad animata* saltus instituitur: 11) Proferuntur quædam *encomia* ex mera quadam *superstitione* de rebus *insolitis* sensibilitati-que humanæ individuali *terribilibus*: 12) Recitantur laudes Remediorum, quæ ex *fabulis* atque *figmentis* præsuppositis ortum traxerunt, qualia à *veteribus* præcipue Philosophis & *anilibus* ingeniis inveniuntur & obtruduntur: 13) Allegantur *virtutes medicæ*, quæ imperfecta atque *ridicula* subjeetorum *comparatione* nituntur: 14) Offeruntur elogia certarum specierum, quæ neque in *ratione*, neque in *experientia* fundata sunt, adeoque lepide tantum recensentur: 15) Proponuntur *commendationes* diversorum subjeetorum, quæ ex *falsis hypothesis* & opinionibus genitæ sunt: 16) Efferuntur & offeruntur quædam simplicia sub *universali commendatione*, quæ non nisi sub *certis præmissis præparationibus* in corpore ægrotantis institutis, utilia existunt: 17) Exhibentur pro usibus medicis subjeeta *debilioris inertioris*, languidioris & magis *fatuæ* efficaciacum præstantiora, nobiliora & efficaciora prostant & consent: 18) Quædam subjeeta mirificis & prodigiosis laudibus exornantur, quæ *plebejo* quodam more & modo ob *splendorem*,

niterem, colorem, raritatem, curiositatem & pretiosam atque speciosam constitutionem æstimantur: 19) Exornantur eximiis sæpe laudibus subjecta quædam, quibus ex mera præcipitantia & plebeja petulantia supra-naturales vires imputantur, quæ proinde ex hoc capite vanis methodis applicantur, ut interdum tale sterile subjectum non propter imputatam vim, sed propter imaginationem & persuasionem individui auxilium & opem tulerit: 20) Commendantur quædam species ultra suam spheram & energiam, quæ licet ad particulares usus non contemnendæ sint efficaciam, tamen ob insatiabilem artificis animum mox ad universales usus feruntur. Missis pluribus adhuc singularibus circumstantiis, quæ sufficientem causam & occasionem præbent in Materia Medica dubitandi de certitudine & veritate encomiorum: Et id ipsum non modo vexa est huic, qui dubitat, quia ipsi interest, quo de talibus commendationibus certus sit, ne decipiat & quia ipse in votis habet, quo singulæ illæ laudes veritati responderent: Sed Vexa est etiam pro Materia Medica, de qua dubitatur, cujus idolum ac larva destruitur & detrahitur, imò eo ipso ansa præbetur, ne imposterum fumus & umbra pro materia, sed res medica certa, fida, probata & ingenua vendatur, commendetur & applicetur.

§. IV.

Quamquam vero plurimæ species in Materia Medica ita comparatæ sunt, ut de illorum communi laude absque ulla invidia, aut contorto & iniquo respectu dubia moveri possint, tamen non injustum est alterum dubium, an videlicet multarum substantiarum veræ & certæ efficaciam inventæ, detectæ & ad usus medicos rite applicatæ sint: Nos in hac consideratione merito dubitandi causam habemus, an non loco inutilium virtutum deprædicatarum, utiles, certæ & veræ lateant, aut oblitteratæ & oblitæ sint: Et hujus dubitationis sequentia momenta aut rationes allegare lubet: Primo enim constat, quod veterum medicorum medicina practica magis cir-

circa *simplicium* usum occupata fuerit, proinde etiam constat, quod *priscis* medicis satis sæpe *periculosi* morbi obtigerint, quidquod constat, quod ipsi sub qualicunque *artis initio* & incremento non modo in *praxi* medica *infeliciores* haud fuerint, sed in morbis *periculosis* cum *simplicissima* sua medendi methodo *feliciores* fuerint, ac *posteriores* esse solent: Quare *recentior* Medicina, quo magis à suis *miraculis* & speciosis atque *artificiosis* compositionibus abstinet & in *priscorum* simplicitatem & sinceritatem transit, eo *feliciores* progressus in *arte* Medica facit. *Secundo* notari & memoriter teneri debet, quod plurima Remedia, *vere utilia*, magis *inventionibus* & experimentis *veterum* medicorum debeantur, cum *posteritas* posthabita & *neglecta* sæpe *veterum simplicitate* & ingenuitate magis ad *curiosa* & speciosa *inveniendae* vires applicaverit: Hinc *veteres* invenerunt & observaverunt quod *utile* & *necessarium* est, *plurima* vero posteritatis pars ad *ornamenta* ausu *neue* *Moden* animum direxit: *Tertio* occurrunt *variae* species quoad *principia* sua *constitutiva* non vacuæ aut *steriles*, unde *physicè* efficaces, quarum subalternæ aut *vicariæ* virtutes *nondum* constant, quarum vero *efficacia* pro *sanitate* tuenda & restauranda *explorari* posset, si *successive* cū *temperantia* & *prudētia* adhibeantur, quæ contra, si *negliguntur*, *utilitate* etiam sua destituuntur: In harum *applicatione* tamen a *curiosa* & *operosa* illarum alteratione *chymica* abstinendum esse, existimamus, quia *maxime utilia* subiecta in *simplici* ordinatione & conditione profunt: *Quarto* notissima res est, quomodo non raro *simplicissimi* homines, cum *simplicissimis* Herbulis, Radiculis &c. & *simplicissimis compositionibus* *miraculosos* effectus *Deo benedicente* edant, quos experientissimi, doctissimi, acutissimi & *subtilissimi* *physici*, *chymici*, *botanici* & *medici* producere haud valuerunt; inde nonnunquam sine omni merito atque culpa *feliciore* priores *medicasteri* illicitarum artium, maxime
cri-

criminis *Magiæ* accusantur & ut martyres ad rochum condemnantur. *Quinto* sine dubio esse potest, quod in tam *eximio* numero subjectorum *simplicium* adhuc *plures* species occurrant, quæ magis *particulari* virtute præditæ existunt, quæ diversis corporis humani afflictionibus subveniant, prout talium specierum adhuc exiguæ cognitæ sunt, quæ longe *minimis* & *paucissimis* morbis *speciali* efficacia opem afferunt: Quotquot vicissim *genericæ* & universales virtutes deprædicantur, illæ sane ob *eundem* nimis *generalem* & adhuc sæpe *ambiguum* effectum evilescent: Inde etiam *Sexto* fluit, ut, quo *minus* medici artifices vulgatis illis atque *speciosis promissionibus* & commendationibus, in *Materia Medica* occurrentibus, *fidem* dant, sed cum prudentia, *patientia* & constantia *simplices species* ad *simplices usus* adhibent, eo *feliciores* & *salubriores* processus & progressus in *Materiæ Medicæ* studio inveniant, eoque magis *confirmentur*, quod communes & *promiscuæ* illæ laudes non ex omni parte *veritati* respondeant: Ob has rationes merito *dubium* illud inferuimus, *annon* studium *Materiæ Medicæ* magis *circa res inutiles* versetur & *utiles* negligat, aut *annon* adhuc *utiliores*, vel *plures utiles* & probatæ atque fidæ *efficaciæ species invenire* queat, quam quidem *hactenus* in *communi*, *Materiam Medicam* tractandi *methodo*, factum fuit.

§. V.

Dum in exponendis *rationibus dubitandi* occupati sumus, non possumus præterire illam *peculiarem* circumstantiam, quæ *Materiam Medicam* admodum *dubiam* atque *incertam* reddidit, quando videlicet veterum *simplicior modus* commendandi *simplicia* loco *emendationis*, *illustrationis*, *augmentationis* & *confirmationis* magis *inversus* & *implicatus* fuit: Etenim *antiquorum* solertia eo maxime tendebat, ut in *facto*, *effectu*, *usu* & *observatione* certitudinem & *veritatem* assequatur, quo deinde eo *feliciores* & *certiores applicationes* ipsi instituere possint, de reliquo in *modo fiendi* & *operan-*

perandi non diu aut *anxie* operosi fuerunt, sed tantum ex *quatuor cardinalibus* qualitatibus *physicis* & diversis illarum *gradibus* theoriam suam *Materiae Medicæ* consonam confecerunt, neque in *subtilioribus* & sublimioribus theorematibus conficiendis, inveniendis & stabiliendis occupati fuerunt, sed in confirmanda *veritate facti* & observandis atque annotandis *effectibus* majorem laborem impenderunt: Quam *ingenuam* veterum industriam eo magis commendat illa *circumspecta* *Materiae Medicæ* tractatio, ut haud facile ex *unius* effectus observatione in *eximias* simplicium laudationes eruperint, sed cum prudentia, continentia & constantia *frequentiam* illorum effectuum expectaverint & observaverint: Posteaquam vero inter *posteror* hic *modus* *Materiae Medicæ* tractandi eviluit & evanuit & *curiositas* & *subtilitas* in Theoria & Praxi animos hominum occupavit, tunc magis inclaruerunt certa *Theoremata* & certæ *Hypotheses* juxta quas *Materia Medica explicata* & *applicata* fuit; & dum sub tali *speculativo* labore *Observationes* *Medico-Practicæ* *negligentius* & incuriosius tractatæ, *Hypotheses* vero de *Particulis*, de *Salibus*, *Sulphuribus*, *Oleis*, ut & de *Fermentationibus*, *Acrimoniis*, potentiis mechanicis, *Fermentis* per species differentibus &c. magis assumptæ & propagatæ fuere, tunc auctoritas, veritas, sinceritas & *certitudo* *Materiae Medicæ* claudicare cepit, ut sane verbis vix facile exprimi possit, quantum damni & detrimenti in hoc studio *phantasia*, præmatura curiositas & speciosa *theoria physica* intulerit: Haud vero ullo jure negari potest, quod *numerofissimi* *Materiae Medicæ* *commentarii* & commendatores *prostant*, sed *notatu* digna est circumstantia, quod *tam cito* ejusmodi scripta *evilescant* & in horum locum *nova* desiderentur, præferantur & æstimentur. Ad minimum negari non potest, quod satis sæpe *imperfectæ* tales laudes atque *minus* approbatæ virtutes *sine* ullo *discrimine* propagentur & *transcribantur*, ut exinde facile colligere liceat, quod diversa subiecta in re-

centi commentario *repetita* laude exornata *ejusdem* valoris
sint ac certitudinis, qua *veritate* in præcedentibus commen-
dationibus gaudent: In quo negotio admodum reproban-
da est vulgaris *credulitas*, dum multi, citra institutum *ten-
tamen & examen* credunt quod Ecclesia credit & quod per
tot æva ex uno commentario in *alterum* æquivocæ & *dubie*
ille laudes propagatæ conspiciantur, cujus accusationis *te-
stimonia* facile ille reperire poterit, qui vel leviter scripta
quædam *Materiæ Medicæ*, quæ inter posteros lucem aspexe-
runt, pervolvit, *conciliat* & dijudicat: Interdum evenit, ut
quædam harum *Materiæ Medicæ* commendationum è prelo
publici juris factæ, tanquam opus eximiæ & *indubie spei per
initia* è Bibliopoliis cum maxima *voluptate* coëmantur, quæ
vero post *aliquam* moram, ut *obsoletæ* & inutiles & pro
cucullis & bolidibus conficiendis digna charta æstiman-
tur & contemnuntur.

§. VI.

Et ne copiosas aut *supervacaneas* dubitationes in *Ma-
teria Medica* instituere videamur, placet aliquot *exemplis*
potiora dubiorum momenta explicare & confirmare:
ita enim è magno numero *Materiæ Medicæ* *quædam* spe-
cies ad *usus medicos* commendantur, quæ *nunquam* legitime
expertæ & probatæ sunt, sed quibus per *bonam opinionem* il-
læ virtutes attribuuntur: In hanc classem pertinent: *Ra-
dix Anchusæ*, cui frustra virtus ad *dissolvendum* sanguinem
congruatum adscribitur: Cujus *cosmetica* virtus æque
nullibi probata est, ut ad *experientiam* solidam referri que-
at: Proinde *Radix Asparagi* sine ulla digna experientia ad
Hepatis morbos commendatur, ubi *persuasio* illa prævaluit,
quia hæc *Radix Aperitiva* creditur & traditur & quia *Hepati*
variæ obstructions affinguntur, ergo ex hac *opinionem* per bo-
nam consequentiam *Radix* illa *Hepati* subvenire debet:
Ex quo vero & solido fundamento *Radix Bardanæ* sangui-
nem *Congruatum* resolvat, *Podagram* & *Arthritidem* curet,
Pesti-

Pestilentiam tollat, nullibi sufficienter constat, idem etiam censendum est de *Radice Betonice*, illiusque virtute *antidotali*; de *Radice Borraginis*, illiusque virtute *antihypochondriaca* & *antimelancholica*, de *Radice C. B. Cervicariae*, *Contra-jervae* & hujus virtute contra philtrea, *Rad. Ebuli* hujusque efficacia contra *nimum mensum fluxum*, *Rad. Eryngii* ejusque virtute *Hepatica*, *Rad. Farfaræ* illiusque vi *Antiphthistica*; *Rad. Filicis* cum sua vi *Antisplenetica*, *Rad. Filipendulæ* &c. huc spectat *Cortex Avellanarum*, *Betulae*, *Papaveris*, *Tiliae*, *Ulm*i, cum suis laudibus: *Lignum Abietis*, *Ebeni*, *Roris marini*, *Flores Urticæ mortuæ*, *Lupuli*, *Fabarum*, *Nucis Juglandis*, *Saxifragiæ*; *Cicer*, *Corna*, *Glandes*, *Castaneæ*, *Mala Persica*, *Melones*, *Cucurbitæ*. *Nuces Aquaticæ*, *Phaseoli*, *Sem. Acetosæ*, *Asparagi*, *Berberes*, *Bombacis*, *Cichorii*, *Ervi*, *Fraxini*, *Genistæ* &c. Ex Animalibus *Bombyces*, *Gryllus*, *Cimex*, *Eruca*, *Galerita*, *Locustæ*, *Motacilla*, *Passer Toglotydes*, *Hirundo* &c. & quot non species ex omni Regno numerari possent, quibus singulis tamen certæ laudes adscriptæ conspiciuntur & leguntur, quæ tamen singulæ nulla experientia nituntur, sed ut plurimum ex *frivola* opinione commendatæ deprehenduntur; quo loco vero illa *ulterior* experientiæ medicæ applicatio & propagatio erit curatius discernenda, quando in aliquo affectu fidum & certum quoddam Remedium constat & quando alii morbi inclarescunt, qui de priori indole participant, ut in posteriori hoc affectu æque secure remedium illud ordinari & probari queat, cujus virtus propterea in Medicina Practica ulterius confirmari & propagari potest, in qua practica imitatione & applicatione minime nuda opinio accusari debet, quasi tale Remedium deinde ex opinione ad ejusmodi affectus commendetur: Sed testantur hanc rationalem experientiam certitudo effectus utilis de tali remedio in congeneri alio affectu, deinde prudens imitatio & applicatio illius medicamenti ad similes circumstantias in alio quodam morbo & denique sedula & sufficiens

observatio, quod nimirum & in quantum idem 'illud' remedium *utrique* affectui conferat: Elegans specimen ejusmodi *Therapeuticae* imitationis & applicationis allegat *Excell. Stablius in Opusc. Phys. Chym. Med. p. 576-579. 670-672.* ubi declaratur, qua *ratione* & occasione *Nitri usus* in *Petechiarum* & *Variolarum Diarrhœis salutaris* deprehensus fuerit.

§. VII.

Aliud momentum, quod ad dubia vexata *Materiae Medicæ* spectat, est, quod *immaturæ* & *præmaturæ* conclusiones ex *præsuppositis principiis* ad affectus instituuntur, ubi denuo solida & sollicita *experientia* deficit; quando scilicet ex dogmatibus *Physicis* certis principiis *materialibus* certæ *efficaciæ* & certi *effectus* assignantur & quando porro *talìa principia* constitutiva in certis *simplicium* speciebus vel *reperiuntur* vel *præsumuntur* & *supponuntur*, quare iisdem *juxta Hypothesin* tales effectus imputantur, ubi ad minimum *duplex* hoc speciale *dubium vexatum* in hac consideratione notari & dijudicari debet: *Primo* quod in *principiis corporum* agnoscendis & explicandis *Physici* valde *discrepent*, quare mox *unus* dicit huic speciei inesse principium *salinum*, *alter sulphureum*, *unus fixum*, *alter volatile*, *unus oleosum*, *alter resinosum*, *unus acidum*, *alter alcalinum*, *unus Sulphur fixum*, *alter sulphur vaperosum*, *unus acidum fixum*, *alter acidum volatile*, *unus sal volatile, simplex*, *alter sal volatile oleosum*, *unus sal acidum nitrosum*, *alter sal acidum Vitriolicum*, *unus sal alcali fixum*, *alter sal alcali volatile*, *unus sal tartareum*, *alter sal Saponarium*, *unus sal simplex*, *alter sal mixtum & neutrum*, *unus sal volatile sulphureum*, *alter sal volatile mercuriale* &c. Ubi cum *Æmilii Scauri* verbis exclamamus: *Utri creditis!* Et pertinet huc *Augustini Lib. de Singularitate Clericorum* dictærum: *Expedit magis timere, quam male fidere: Quare fide & vide!* Deinde possunt quidem *præsumta* & *indicata principia* in aliquo *subjecto adesse*, sed *sub alia mixtione*, ut propterea *diversitas mixtionis juxta Casatum*

satum Tract. de Igne ad diversos effectus contribuat: Unde v.g. Purgantia dicuntur continere principia Salina acria stimulantia, per quæ operari debent. Sed Arum, Piper, Zedoaria, Contrajerva, Zingiber, &c. etiam habent sal acre & tamen non purgant, ut exinde falsitas conclusionis ex falsis aut minus distinctis præmissis facile liqueat: Hinc merito dubitandum esse indicamus & judicamus in Materia Medica de ejusmodi commendationibus, quæ ex ejusmodi theorematibus & assertis & præceptis fluunt, alias non modo gravis error physicus, sed quod adhuc magis est, eximius error medicus committitur; v.g. si in Materia Medica hæc thesis ponitur, quæcunque subjecta gaudent sale volatili oleoso, illa profunt in Vertigine, Palpitatione Cordis, Scorbuto, Cardialgia, Passione Hyfterica & Hypochondriaca, Epilepsia &c. atqui Rad. zedoar. Angel. Valerian. Galang. Imperat. Serpentar. Virgin. Carlin. Petasit. Sassafr. Guajac. Aromata &c. dicuntur tali sale prædita esse, ergo in hisce affectibus professe debent, sed ut plurimum in hisce affectibus non profunt, ergo fundamentum totius conclusionis falsum esse debet: Et enim in tali argumentatione (quæ sese in commendatione Materiæ Medicæ concentrat) triplex dubium occurrit: Primo præsupponitur certa opinio & hypothesis de talibus morbis, ad quos ejusmodi species commendantur, quam causalem morborum explicationem facile quisquam in dubium vocare potest, ut exinde hæc conclusio formari possit, quia prædicti morbi non ex hac causa oriuntur, ergo Remedia, quæ de sale volatili oleoso constant, iisdem proficua esse non possunt: Secundo affinguntur interdum certis speciebus, certa principia, ut si causa in morbis accusata vera esset, principia vero in Remediis falsa & imaginaria existant, tunc iterum connexio & conclusio fallat: Tertio possunt etiam in certis speciebus plura adesse principia, quæ ob diversitatem mixtionis, aut mixtum aut specialem effectum e-

dunt, ut propterea ex *falso Canone generalis* talis commendatio valde *dubia* evadat.

§. VIII.

Proxima animadversio, ex qua *Materiae Medicæ dubia* quædam moveri possunt, est, quod nimis *præcipitæ & præmaturæ* laudes remediorum in illa perorentur, quando *semel* aut *bis* de quadam specie observatus est *peculiaris* quidam effectus, qui mox deinde pro *indubia & probata* applicatione commendatur, ubi merito dubitare licet, an æque ille annotatus effectus *remedio*, an vero *alteri* cuidam causæ *competat*; minime vero propterea convenit ita absolute *omnem* fidem denegare, aut ejusmodi remediorum species *penitus & indiscretim* contemnere, sed optandum esset, quo *sedulæ imitationes* instituantur, ut de *veritate utilitatis* in substrato remedio deprædicatæ *certitudo* acquiratur: & eo etiam hæc dubitatio applicanda est, quo à nimia *securitate & credulitate* præservemur & quo deinde ad aliqualem certitudinem & veritatem adspiremus, ita speramus, quod non parum *Materia Medica* emendanda sit: Quod vero diversæ simplicium species non modo *in genere* præmaturè commendentur, sed & quoad *speciales* virtutes ad medicos usus laudentur, facile demonstrari potest: Ubi brevitati studentes ad ipsam *Materiam Medicam* provocamus, cujus conciliationem quoad hanc præsentem animadversionem commendamus, in qua deprehendere licet, quomodo *numerosæ* species è *paucissimis* tantum *observationibus* deprædicentur, quo loco jure meritoque *negligentiam* in observando, imitando & applicando carpinus: *Absit* itaque à nobis longissimè asserere & temere differere, quasi propterea *omnes* tales insufficienter observati effectus falsi & frustranei essent, illud tantum innuimus, quod in ejusmodi laudibus *haud acquiescere* possimus, quare justum dubium superesse asseveramus circa veritatem *absolutarum* illarum commendationum: Ob id ingenua ingenia excitanda

da sunt, quo *solertes* & *prudentes imitationes* instituant & necessarias circumstantias in *morbo*, *morbi causa* & *subjecto* perlustrent, inprimis *rationem ætatis*, *sexus*, *temperamenti*, *nationis*, *diætæ*, *vitæ generis*, *sensibilitatis*, *consuetudinum* &c. exacte ponderent & applicent & ita observent, an tale remedium *frequentius* indicatum salutarem effectum præstiterit, quo *gradu*, quo *tempore*, quo *ordine*, in qua *forma*, quo *pondere*, sub qua *continuitate*, qua *variatione*, qua *constantia*, quo *valore* &c. id factum fuerit; imo confert annotare *statum* ægrotantis post adhibitum & exploratum tale remedium, an nihil *sinistri*, *suspecti* & *ambigui* remanserit, an etiam *laudatus* & nunc confirmatus effectus *securus* sit, alias quidem laudantur certa remedia ad certos morbos, quorum effectus tamen haud *bonæ* & *fide* indolis est, v. g. Rad. Symphiti Maj. commendatur ab uno & altero auctore ad Hæmoptysin, Phthisin, Podagram, Hæmorrhoides: Neque negamus, quod de præsentī hæc Radix illum effectum in prædictis affectibus edat, quem interdum artifex intendit, an vero hic effectus *adstrictorius* & *repulsorius* non *prava* consecutaria intulerit, *majoris* momenti quæstio est: Et sane mirari subit, cur interdum tanta *securitas* & *incuriositas* hominum quorundam animos invadat, ut tantum in directione morborum de *præsentī* medicamento-
rum effectū *contenti* sint, neque de *futuro* successu *solicite* deprehendantur: Hinc negari haud potest, quod singulares tales laudes simplicium circumvolent, quæ uno aut altero observato effectū nituntur, sed quæ *minus securam* utilitatem promittunt: Unde interdum artifices faciunt *apparener* bonum quid, è quo tamen *novum* & *majus* malum emergit & sic itur in *circulum*! Sic ex una morbi specie provenit alia: So behält der Medicus seine beständige Rund-
Leute, & semper *novas* curationes instituit. Sed hæc methodus medendi est *iniqua*, unde Materia Medica *emendanda* erit.

Non minoris est momenti proxima consideratio, quæ ad *dubia* contra *Materiam Medicam* formanda contri-
buit, quod nimirum de diversis speciebus in numerum *Re-
mediorum* receptis variæ virtutes Medicæ allegentur & pro-
pagentur, quæ *speciebus* illis minime adscribendæ sunt, sed
quæ *aliis adventitiis* causis annumerari debent, ita enim dan-
tur *diversæ* subjectorum ægrotantium *sensibilitates*, secun-
dum *quas* ipsa *Remedia* cum efficacia & *effectibus* suis *vari-
ant*, qui tamen effectus deinde *Remedio* non adscribendus,
sed *sensibilitati* subjecti adeoque *accidentali* & *individuali*
cuidam circumstantiæ: Ob id *otiosus* certe labor esset ejus-
modi remedio *absolutam* illam efficaciam & *virtutem* im-
putare velle: Illustrabimus hanc considerationem uno vel
altero exemplo, sunt aliqui, qui opio virtutem *diaphoreti-
cam*, *expectorantem* & *nervinam* adscribunt, quæ virtutes
vero ita *ambigæ* sunt, ut si quis illas confidenter imitari
vellet, in eximia *pericula* aliorum *vitæ* & suæ *famæ* incidat:
Quod enim vim *diaphoreticam* concernit, tunc illa non nisi
in hominibus *sensibilibus* observatur, quæ tamen adeo *su-
specta* est, ut nihil *levaminis* inferat: Etenim si *sulphureo-Va-
porosa* Opii substantia in hominibus *sensibilibus* vel *sanguinei*
vel *Cholerici* temperamenti intimiores *orgasticas* commo-
tiones in massa *sanguinea* excitat, tunc illa successively sub
anxio sudore una cum humoribus *colliquativis* serosis eli-
minatur: *Expectorans* virtus non nisi in *illo casu* observatur,
ubi *nimia* congestio pectoris aut *tussiculosa* commotio ne-
cessariam expectorationem *turbat* atque impedit, ut adeo
positiva & *absoluta* illa vis *expectorans* opio *minime* insit, sed
alteri causæ attribui debeat: *Nervina* denique efficacia exi-
miè *fallax* est, neque hoc nomine digna, quæ *tunc* observa-
ri potest, quando ob *nimios dolorificos* cruciatus vires valde
languent, quæ vicissim sua sponte *tunc* redeunt & *eriguntur*,
quando *dolores* quantisper *leniuntur*, demulcentur & *sedan-
tur*,

tur: Quo respectu & *lenientia*, *emollientia* & *temperantia nervina* vocari possent: Similia fata subeunt varia remedia alia, qualia vulgo virtuti *antifebrili* Halecum & Brassicæ Muriatricæ adsignantur: Ita enim interdum adfunt in ægrotante *ultimi* quidam conatus ad certos *salutares* effectus à *Natura* directorio pendentes, destinati, interea *alius* supervenit & remedium offert, quod *minime* ad eundem effectum vel *destinatum*, vel *proficuum* fuit, ex oblato tali *irrito* remedio *Natura* ad *ultimum* illum effectum pertingit atque properat, ut propterea *salutaris* hic actus non *remedio*, sed *alteri* cuidam causæ adscribendus sit: Tale exemplar occurrit, in remediis *Martialibus*, quibus nonnunquam *album aperiens*, alibi *emmenagoga* virtus adscribitur, quæ utraque tamen *minime remedio* competit, cujus *sola* virtus est ita dicta *adstringens* & licet quidam ex *Martis* usu *tales* effectus observasse testentur, *quales* cum *aperitiva* virtute conciliare possent, tamen frustra propterea *positiva* & ab adstrictione *distincta* virtus *aperitiva* eidem imputatur, cum quædam *apertiones* per nudam *adstrictionem*, sub *certis* circumstantiis succedentem, contingant: Et quid dicamus de magno *emmenagogorum* numero, quibus admodum *ambiguè* hæc qualitas tribuitur, quæ iisdem *minime* competit, & licet in *Materia Medica numerosissima* talia *Menses* pellentia & *promoventia* remedia prostent, tamen è *vulgaribus* speciebus, nulli hoc prædicatum *directe* & *positive* competit: Et si contingit, ut si *aliquando* ex usu ejusmodi remedii *Menses prorumpant*, tamen longe *numeriores* casus recenferi possunt, in quibus remedia hujus præjudicati encomii *nullam* utilitatem attulerunt, ut exinde facile colligere liceat, quod *specialis* talis efficacia, quæ huic remedio imputatur, ex longe *alia causa* pendeat.

§. X.

Cum hac animadversione proxima disquisitio cohæret è qua *Materiæ Medicæ dubia* quædam moveri possunt,

D

quan:

quando videlicet diversis speciebus *absolutæ* quædam virtutes & quasi *genericæ* qualitates imputantur, quæ tamen *specialissimis causis* & circumstantiis nituntur, ita ut si talia remedia in aliis subjectis extra harum circumstantiarum *concursum* adhibentur, contrarios plane effectus edant, adeoque *prior* commendatio dubia & contraria deprehendatur: v. g. quantus numerus remediorum *aperitivorum vulgarium* constat & prostat? Quæ si sub hac spe in illis casibus ubi *apertione* opus est, applicantur, loco *debitæ* refractionis, majores infarctus, *oppletiones*, stagnationes &c. causantur, quia potentioris & *impetuosioris* efficaciam sunt, adeoque sub vehementiori *inturgescentia* humorum majores *oppilationes* inducunt atque fovent; quale quid in affectu *Hypochondriaco*, *Hepatico*, *Splenetico*, Mensium & Hæmorrhoidum obstructionibus, *Scirrhis sanguineis* experiri licet: Quidquod experientia testatur, quomodo *talia aperientia* pro scopo Menstruorum & Hæmorrhoidalium fluxuum *promovendorum* adhibita, tunc demum *firmiores* illorum occlusiones & *retentiones* excitaverint: Ita etiam sane satis copiosa remedia sanguinem *congruatum resolventia* vulgo commendantur, quibus tamen hæc virtus *minime* competit, dum interdum hæc remedia adhibentur, ubi sanguis *congruatus deest*, quando vero *actu* adesse præsumitur, tunc non juvant, nisi *tempestive* adhibeantur & regimen *diaphoreticum* subjungatur, in quo statu deinde *remedium* illud *non* juvat, sed *Regimen* sanguinem discutit & resolvit; quare hic effectus resolutorius per ejusmodi remedia etiam impetrari potest, quibus *vulgaris* illa virtus sanguinem *congruatum* resolvens non imputatur: Unde vel *solo* tali *regimine*, *citra* illius remedii ordinationem, ille *dissolutorius* effectus interdum obtinetur: Contra vero si remedia *hujus* nominis in *Hypochondriacis*, *Melancholicis*, *Spleneticis* aut actualibus *internis stasibus* adhibentur, ubi *congruatus* aut coagulatus talis sanguis *adest*, ibi laudes &

& commendationes illæ *claudicant* atque delinquunt: Quot non porro *Cephalica* & *Spiritus* reficientia remedia recensentur & laudantur, quæ sane peculiari & *specioso* hoc titulo *digna non* sunt, cum illarum virtus Roborans in sinistrum sæpe effectum convertitur, unde multi conqueruntur, quod hoc aut illud *speciosum* cephalicum pro suo capite sit *nimis calidum* & quod propterea dolores & *connexi morbid*i effectus ex illorum usu magis *exacerbentur*: Idem etiam valet de splendidis quibusdam *Cardiacis*, quibus ex mera quadam *opinion*e ut plurimum hæc laus adscribitur, quando præsumitur & *præsupponitur*, quod ad cordis *motum* efficacem *spiritus* contribuant, supponuntur vero *spiritus igneæ, calide volatilis* naturæ esse, unde *remedia calida*, acria, subtilia ad Spirituum *palingenesiam* commendantur, quapropter talia remedia per bonam *consequentiam hypotheticam* cordi prodesse *debent*, hinc Radices Anthoræ, Contrajervæ, Angelicæ, Imperatoriæ, zedoariæ, Herbæ subtiles & nervinæ, Aromata, Ambra, Camphora, Opobalsamum &c. pro Cardiacis declamantur, quæ tamen quam *caute* pro hoc *scope* ordinari debeant & quam *sæpe* in multis *sensibili*bus affectibus *sinistre* operentur experientia abunde docet: Et quid dicamus de variis *Stomachicis*, *Bechicis*, *Hepaticis*, *Spleneticis*, *Hystericis*, *Nephriticis*, *Febrifugis* remediis, ex quibus *maximus* numerus hoc *nomine* & *omine* dignus *haud* est: Et ut modo de *Febrifugis* unum verbum seorsim adjiciamus, nonne *genericum* hoc prædicatum sese ad specialem *adstrictionis* effectum extendit, ut propterea sub eadem *infelici imitatione* communia Febrifuga, *alia simplicia Adstringentia* sint, quod valet de Radicibus Bistortæ, Tormentillæ, Pentaphylli, Corticibus Fraxini, Quercus, quin ipso plane Alumine: An vero talia remedia Febribus competant & *Febrifugorum* indiscreto nomine salutarî mereantur, dijudicet qui vult & qui potest.

Et id ipsum etiam est, quod in ulteriori nexu adhuc inculcari debet, dum nimirum ex hac porro consideratione *Materia Medica* multis modis *dubia* vocari & demonstrari potest, quando certis remediorum speciebus *singulares virtutes* adscribuntur, quæ non sunt *in* illis, sed extra illa, id est, quæ *aliis* effectibus adscribi debent, ita ut in hoc statu non *univoca*, sed *equivoca* commendatio accusari possit; inde etiam evenit, cur talia remedia ita *raro* de prædicatum hunc effectum exhibeant: Pro illustratione hujus declarationis inserviunt quædam exempla; v. g. laudantur quædam remedia, quod *speciali* effectû *Exanthemata* diversæ speciei expellant, velut *Variolas* atque *Morbillos*, qui effectus tamen *raro* experientiæ respondet & si aliquando illorum remediorum usum *efflorescentia* quædam sequatur, haud tamen hic effectus & eventus *specialiori* illi decantatæ *efficaciæ* imputandus, quam *generali* *Diaphoreticæ* cuidam qualitati adscribendus est: Perinde frustraneum esset *Nitro* virtutem *Diaphoreticam* & quod magis est *Alexipharmacam* adscribere velle, quia observationes constant, quomodo illius usum *liberalior sudatio* exceperit, quando videlicet antea *rigidiores spasticæ* superficiei stricturæ *necessariam* *Diaphoresin* *impediverunt*, quales *constrictiones* vero per *Nitri* usum *mitigatæ* fuerunt, ut imposterum ob *reclusam* corporis peripheriam *Diaphoresis* rite & legitimè decurrere poterit: sic error esset remediis *Adstringentibus*, velut *Bistortæ*, *Tormentillæ* & *Acidis* sive *Mineralibus* sive *Vegetabilibus* vim *Diaphoreticam* & *Alexipharmacam* & quidem hoc nomine *positive* dignam qualitatem adsignare velle, quoniam *specialis* horum subjectorum efficacia est *incrassans* & *inspissans*, non vero *colliquans*, attenuans, *resolvens* & *impellens*: Quando tamen ex usu *talium* remediorum *Diaphoresis* sequitur, tunc longe *aliæ* circumstantiæ *coincidunt*, quarum major & *dignior* ratio habenda est, quibus rectius

concurfus ad Diaphoresin accensendus est: Interea ex communi ferme suffragio tales species prædictis exornantur laudibus: simile exemplar occurrit in *Margaritis* aliisque *Gemmis*, nec non in *Auro*, quibus subjectis vulgo eximia virtus *Cordialis*, *Nervina* & *Roborans* imputatur, sed quæ certe *vana* apprehenditur *ab illis*, qui hisce *encomiis* non tam *promptam* & *fir-
mam* fidem dant, si vero in *uno alterove* subjecto *talis* promissus effectus occurrit, tunc efficacia *remedio non est* assignanda, sed *aliis* quibusdam *intercurrentibus* circumstantiis: Quot non porro in *vulgari* catalogo *Materiae Medicæ* commendantur species *sterilitati virili* oppositæ, quæ vero ut plurimum vel proximior *nutrientem* vel *Diureticam* efficaciam habent; quod si vero contigerit, ut sterilitatis præsentis causa neque in *defectu* necessarii *nutrimenti* neque in *urinariis* & *connexis spermaticis viis* hæreat, tunc *frustra* talia remedia pro sterilitate emendanda commendantur; interea vero ejusmodi remedia ita *genericè* ad talem usum ordinantur, quem si quisquam ita *indiscretim* experiri & *imitari* gestit, minime inde obtinebit & observabit *promissos* effectus, sed in *dubio* hærebit: Exinde hoc *monitum* fluere nobis videtur, ut pro evitanda omni *ambiguitate*, hæsitatio-
ne & dubitatione in commendatione *certarum* qualitatum de rebus simplicibus, *singulares* etiam illæ circumstantiæ annotentur & indicentur, ne imitatores è particulari ad univ-
ersale concludant & ita in sua *spe* & fiducia *decipiantur*; exinde enim in totam *Materiam Medicam inevitabilis* & per-
petuus redundat *error*: Denique huic animadversioni an-
numeramus *vulgaria Lithontryptica*, quorum effectus *longe alius* est, quam decantatus ille *Calculus Frangens* atque *Sol-
vens*, sed tantum vel magis vel minus *Diureticus*, quo me-
diante *successive* incrementa *Calculi præoccupantur*: Ex eo
judicamus *consultius* esse, si in affectibus calculosis bona *fi-
de* præservatorio magis scopo ordinantur *temperatiora*
Diuretica; & si deinde in *Materia Medica Diuretica*
talìa nominantur, ita fiet, ne artifices adeo *promiscue*

remedia, generalibus titulis exornata, arripiant & adhibeant.

§. XII.

Eximiae dignitatis illa est consideratio, quæ ad *Materiae Medicæ imperfectum & dubium* statum detegendum & indicandum infervit, quod nonnunquam certis remedium *usibus* salutare quidam effectus *directe & positive* impuntur, qui rectius *Naturæ* singulari & *extraordinario directorio* adscribendi sunt: Non sermo nobis hoc loco est, quomodo *modus operandi* medicamentosus sive medicamentorum ut plurimum *magis* in *Naturæ* activitate & *directione*, quam in nuda *physica* actione, reactione & *efficacia* inquiri & demonstrari queat debeatque; verius hoc ordine notamus & ex parte repetimus, cum in superioribus hujus circumstantiæ mentionem fecerimus, quod remedia quædam *alterius* cujusdam *medicæ* efficaciam à *Natura* ad *speciales* salutare effectus *applicentur* & quod deinde nonnunquam remediis plane *noxiiis & contrarii* effectus laudes quædam *medicæ* tribuantur, ubi effectus supervenientes vel *perfecte* salutare, vel *ex parte* tales *magis* *Naturæ* assignari debeant: Quod *primam* conditionem attinet, tunc constat quomodo nonnunquam *vomitoriis & purgantibus* virtus medica *Emmenagoga* accenseatur, aut quomodo emeticis efficacia *Partum difficilem, Secundinarum & Foetus Mortui* excretionem promovendi tribuatur, cum tamen per *rationem & experientiam* constet, quomodo talium remediorum nulla *positiva*, directæ, nedum quidem facile aut sæpe *secura* vis sit in loca *uterina*: Interea *interdum* contingit, ut *Natura* hanc *impetuosam* commotionem eo *applicet & dirigat*, ut denique ex utero *expellat*, quæ evacuanda aut extrudenda sunt: Hæc vero sunt talia remedia, quæ *directe* ad rem nihil faciunt: Ejusdem *census* atque valoris sunt remedia *derivantia & revellentia*, quæ nonnunquam ad *speciales* morborum curationes ordinantur, velut ad *Apoplexiam, Hemiplexiam, Hemi-*

Hemicraniam, Catarrhum suffocativum, Anginam, Phrenitiden, Maniam, Melancholiam, Affectum Spleneticum &c. quæ vero *directe* ad causam morbi tollendam nihil contribuunt, sed quorum remediorum effectum deinde *Natura speciali* præsentis morbi *directione* excipit, ut salutaris eventus & effectus minime *priori* remedio, sed *Naturæ activitati* & regimini adscribi debeat: Quæ circumstantia propterea in *Materiæ Medicæ* commendatione probe notanda est, ne deinde talibus *universalibus* encomiis adeo *promiscue* fides tribuatur, inde enim evenit, ut deinde *sine* omni *judicio, methodo* & *opportunitate* ad præscriptos & indicatos morbos illa medicamina more *Empiricorum*, sine ulla *solida, fida* & *secura utilitate* ordinentur: Quod vero *alteram* conditionem attinet, tunc illa *deterioris* & *periculosioris* indolis est, de qua plebs in vernacula dicit: Wer es ausstehen kan, dem mag es wohl helfen: Es kan es aber der zehende, ja der hunderste nicht ausstehen: Aut alia loquendi formula: Dieses oder jenes Medicament zuvertragen, gehöret eine Pferde-Natur dazu. Proinde vana & profana est commendatio *Arsenici*, quod paroxysmum *Febris intermittentis* tollat, cujus effectus, quam *iniquus* & temerarius sit, conferatur *Exc. Stahlî observatio de Angiatro Febrifugo nequissimo* in *Opusc. Phys. Chym. Med.* obvia: Idem valet de usu *Arsenici* in *Asthmate*, de usu *Arsenici* cum *Nitro fixati Bezoardico* & in *Psora* commendato, de usu *Colocyntidis* ad *Mensum* & *Hæmorrhoidum* promotionem, de *Saturninorum* calcinatorum usu ad *Hecticam* & *Phthisin*, de *Refrigerantium* usu *Antifebrili*, de *Opiatorum* compositionibus & applicationibus ad *Febres Contagiosas*. Missis pluribus talibus observationibus, de quibus passim commendatæ Historiæ testimonium perhibent, ut non necesse ducamus, quo in specialem diffusam commemorationem descendamus: Suffecerit interea ipsam rem attigisse & indicasse: Minime vero vel ullus peritus & conscientiosus medicus temere ob *suffragium* valde *equivocorum*

rum talium eventuum *suam* medendi methodum in *aleam* aut in *casum* dare debet, quin probe observet, quod *ejusmodi* salutare effectus non modo *valderari*, sed & admodum *suspecti* sint, unde pro sinceritate & *certitudine* *Materiae* *Medicae* militat, quo *ambigua* talia encomia omittantur, ne *credulus* superveniens loco ejusdem *fortuitae* salubritatis, pessima *damna* atque extremam perniciem causetur: Talis enim remediorum commendatio detestandae *temeritatis* in Medicina Practica causa evadit.

§. XIII.

Evidens porro error est, qui ad *dubia* iusta & valida contra *Materiam Medicam* invenienda & proponenda confert, quando *speciosae* & singulares remediorum laudes ex *externa materiali* simplicium constitutione & sic dicta *signatura* aut *characterismo* excogitantur & significantur; & hæc assimilatio extenditur ad *figuram* præcipue deinde etiam ad *colorem*, in qua inventionem & *imaginationem* inter alios admodum ingeniosi & laboriosi fuerunt *Crollius* & *Carrichter*, cum quibus *Cardilucius* consentit; quasi scilicet sese ordo *divinitus* institutus, quoad usum *juvantium* & *nocentium* ad ejusmodi *signaturam* extendat, in qua theoria *eximia dubia* occurrunt, siquidem remedia talia non ex effectu & *experientia*, sed ex *speculatione*, *phantasia* & *signatura* proficua esse debent & dicuntur, in quo negotio multum valet *usus*, *lusus* & *abusus phantasiae*: Ex hoc fonte & fundamento ad *capitis* morbos commendatur *Papaver*, *Nux juglans*, *Squilla*; sed cur non omnia sive majora sive minora *rotunda corpora*? Ad *Capillorum* affectus laudatur *Lanugo Cydoniorum*, *Musculus Arborum*, *Adiantum* &c. Sed eo ipso ad illos affectus omnia illa subjecta conducere deberent, quotquot aliquid *pilosi* continent! Sic *Hepatica* Morbis Hepatis, *Alleluja* & *Melissophillon* *Cor-dis* affectibus, *Pulmonaria* *Pulmonum* affectibus, *Scolopendrium* & *Lingua Cervina* *Lienis* calamitatibus, *umbilicus*

[Vene-

Veneris Umbilici damnis, *Cassia fistularis* intestinorum ægrotationibus, *Halicacabum*, *Colutea* &c. *Vesicæ* noxis, *Orchidum* Radices, *Satyrium*, *Boletus Cervinus* ad *testium* incommoda, *Portulaca* in *Renam* malis succurrere & opem afferre dicuntur; & quis *omnes* has vanitates *latius* enarrabit! Quantum vero & hæc & multa alia *suis laudibus* respondeant, *experientia*, non *præjudicans*, abunde docebit, ut clarum & perspicuum inde fiat, quam *steriles* promissiones *phantasia* in *Materia Medica* ferat & afferat: *Similis valoris* est *signatura* & *convenientia coloris*, quæ inter certa *subjecta externa* & *diversos morbos* atque *partes* intercedit: Ita ad *Hæmorrhagias* cohibendas laudatur propter coloris *affinitatem* *Hæmatites*, *Anagallis purpurea*, *Geranium sanguinarium*, *Santalum rubrum*, &c. Sed merito *dubitatur*, cur hæc species, *propterea*, quia *rubræ* sunt, sanguinis fluxum *refrænare* & non *impellere* debeant: Et si *Hæmorrhagiam* talem coërcent, sane non propter colorem id efficiunt: Ex eadem ratione *subjecta flava* ut *Chelidonium*, *Crocus*, *Curcuma*, *Scarabæi flavi*, *Lapis in felle Bovis* ad *Icterus* commendantur, quæ *subjecta* vero *quantum* & *qua ratione* in *Ictero* conferant, *attenta experientia aliter* docebit: Huc spectat commendatio *Coccionellarum* & *Panni*, colore *Carmesino* tincti ad *Cor roborandum* & *diversos illius affectus*, quia in illis *subjectis* color eleganter *rubicundus* eminet: Ita nonnulli *Rhabarbarum*, ut *subjectum flavum* ad *bilem* evacuandam extollunt, cum alia *subjecta*, quæ non sunt *flava* æque efficaciter *bilem* abstergant & alia quæ *flava* sunt, ut *Gummi Gutte*, aliis quam *biliosis humoribus* educendis inserviant, ob id *talem* commendationem, quæ passim in *Materia Medica* occurrit & quam in variis exemplis & specimenibus demonstravi, omnino *dubiam* declaramus, cum *fundamentum* illud admodum *infirmum* sit, quasi *juvantia* & *nocentia* Deus quoad *convenientiam* & *differentiam figurarum* & *colorum* combinaverit: Quapropter in talium specie-

cierum utilitate adhuc solidior experientia desideratur & expectatur: Docebit dies, usus & attentio quam male hæc *signatura* satisfaciat *veritati*: Et id ipsum etiam omnes ingenuos animos allicere debet, ne in *externis* & *crassis* talibus qualitatibus hæreant, neve umbram captantes rem utilem perdant, aut credulitati & phantasiæ ludibrio se mancipent.

§. XIV.

Non leve porro momentum est, è quo *dubia* quædam *contra Materiam Medicam* moveri & pro *emendanda* diversa illius *fallacia* & incertitudine adhiberi possunt, quando nimirum variæ species simplicium *certis* laudibus exornantur, quæ *animalibus* brutis proficuae esseprehenduntur; inde *immaturæ* conclusiones ab animalibus brutis ad hominem instituuntur, cum tamen aperte constet, quod de ipsis illis speciebus non *sufficienter* experientia testetur, quod in hac aut alia *afflictione* brutorum *certum* talem *salutarem* effectum exhibeant; deinde magna *differentia* inter artem *veterinariam* & *Medicam*, quid quod hominū *sensibilitas*, corporis *mixtio*, atque *œconomia* vitalis adhuc *particularibus* & *specificis* quibusdam rationibus *discrepat* ab animalium *reliquorum* constitutione: Ita v. g. vulgo commendatur à veteribus Semen & Radix Graminis ad *Hypochondriacum* affectum, ad *Hepatis* & *Lienis* morbos, ubi B. Ettmüllerus dicit: *Occasionem hujus effectus suggestit experientia in bobus, qui Hyemali tempore obstructioni folliculi Fellei, ductusque ejus Cystici vel à mucilagine viscosa, vel à concremento calculoso obnoxii sunt, ast Æstivo tempore esu Graminis iterum curantur: conf. Sylvius Prax. Med. Libr. I. c. 45.*

§. 13. Et heu quam *alienum* est Radicem Graminis quinque *Aperientibus* Minoribus annumerare, cum inter *minimas* ne locum quidem obtineat: Ita etiam quidam *Hyosciamum* & *Cynoglossam* damnant & *aversantur*, & inter alia argumenta allegare sciunt, quod *bruta* etiam illorum *comestio*

tionem *aversentur* : Similes laudes de Brassica capitata Guarinonius profert ; uti de Anserina , Hirundinaria & quotquot de *animalibus* appellationem suam nactæ sunt species, *ambiguae* tales commendationes prostant : Pari ratione *Antimonium* crudum vulgo pro Panacea diversorum *brutorum* habetur, quam laudem aliqui in *hominibus* imitari audent, sed certe sub omni reliqua fiducia, non nisi *sinistris* successibus : Et quæ non stupendæ & ut vulgo ajunt *divinæ* laudes perorantur de diversis speciebus *Antidotabilibus*, ut & de Contrayerva, Scorzonera, Serpentaria Virginiana, Salvia, Ruta, Bistorta sive serpentaria rubra, Bryonia sive Colubrina, Ligno Colubrino & similibus pluribus, quæ ex hætenus annotato *fundamento* passim commendata prostant : Et cui non vermiculus *Salernitanæ* scholæ de *Salvia* & *Ruta* constat ? Sed *quot* subjecta in casu *necessitatis* hanc *tutelam* experta sint, concilietur *attenta* & ab omni *credulitate* libera *experientia* : Sane in talibus commendationibus ut plurimum *historiolæ* quædam & *aniles fabulæ* hærent, ubi interdum quædam de *animalibus* recitantur, quibus minime tam prompta fides adhibenda est : Quare præstat in talium rerum medicarum dijudicatione *circumspectionem* usurpare & ab omni *præcipitantia* abstinere, sed eo ipso assiduitatem adhibere, quo *irrita* & *inutilia* remedia, quæ *imperfectam* talem experientiam pro fundamento suo habent è *Materia Medica* repurgentur, ut ita *certa*, sincera & fida *reliqua* auxilia emineant & *inclarecant* : Difficile enim est sub *tanto* numero simplicium subjectorum, quæ singula *medicamentorum* nomine salutantur, *vera* & idonea seligere.

§. XV.

Non parum ad diversam *Materiæ Medicæ incertitudinem* agnoscendam & ad *dubia* contra illam proferenda contribuit hæc circumstantia, quod nonnunquam variis subjectis *medicæ* virtutes assignentur, quæ ex *relatione* si-
ve salubritate illorum ad *alia* & quidem *inanimata* corpo-

ra mutuata sunt, ubi evidenter *falsa* conclusio formatur, quia tale subjectum in hoc vel illo corpore *inanimato* effectum talem *utilem* præstat, ergo illud *eundem* effectum animato & *vivo* corpori perinde suppeditare *debet*. Ut hæc animadversio clarius fiat in exemplis cognitum est, quantis elogiis *Myrrha* vulgo exornetur, de qua inter alia *eximie* laudatur, quod efficacissime *putredini* resistat: Hanc laudem plurimi illo *documento* colorare sciunt, quia *Myrrha* corpora *mortua* admodum à putrefactione *præservat*, ita ut eadem *principale* subjectum constituat ad corporum *Balsamationem*: Inde mox applicatio instituitur in quocunque *morbo putredo* proximius imminet, in illo convenit *Myrrha*, atqui in *Febribus Putridis, Malignis, Inflammationibus, Gangræna, Obstructionibus &c.* ergo in iisdem propter hanc *consequentiam* *Myrrha* convenire *debet*; sed qui vel leviter *rationem* conciliat, facile perpendet, quod effectus *Myrrhæ putredinem* arcens in *inanimato* corpore non *conveniat* in uno *tertio* cum applicatione *Myrrhæ* intra corpus *vivum*: illic tantum *superficietenus* corpori adhibetur, hic *penetrat* in *humores*; illic operatur *per se*, hic operatur *sub concursu motuum* vitalium: Unde etiam *attenti* Practici bene sciunt, quam *diversos* & à *Conservatoria* sua, qualitate alienos effectus in *illis morbis* *Myrrha* edat; quin potius experientia testatur, quod tunc *magis* corruptionem *invitet* aut *augeat*: Ex eo facile concludere licebit, quantum *compositionibus* illis *Myrrhatis, Alexipharmicis & Antidotilibus* & *promissionibus Paracelsisticis* de *Myrrha* fidendum sit: Pessime propterea commendatur in *Variolis*; & hæc ipsa quidem tum à *Paracelso*, tum ab *Helmontio* perorata virtus *Balsamica* *Myrrhæ* in corpore *vivo* omnino à solida & *circumspecta* experientia ut irrita & *aliena* declaratur: Ab *extra* vero & perinde *superficialiter* in certis casibus adhibita, paulo *magis balsamicam* suam vim exhibet: Idem etiam sentiendum est de *Oleis destillatis* *luniperi*,

ri, Therebinthinæ, Spicæ, nec non de Camphora, Opo-
balsamo, & Gummatibus acrioribus, quæ *putredini*
opponuntur, rectius vero *extra* statum vitalitatis, cum
confusio illa inter *animata* & *inanimata* non sit admittenda,
& diversitas *essentialium* circumstantiarum multam *diver-*
sitatem applicationis & effectus inculcet: Perinde frustra
Alöeticis Remediis *Conservatoria* efficacia in œconomia vi-
tali accensetur, licet *tantillum* conservatorii effectus
conferat ad corpora *inanimata* aut ubi *immediate* ad
actuales corruptiones applicatur: Præterea ex *Hel-*
montiana chimæra *amaris* subjectis adscribitur vis *Bal-*
samica, quæ corruptioni resistere debet, quia juxta hanc tra-
ditionem *putredo* ponitur & supponitur in genesi *Vermium*,
vermibus vero resistere amara dicuntur, ergo amara directe
conservatoria & *Balsamica* vi prædita esse, quidam judicant:
ita *Spiritus vini* & *Lixivia* conservant cadavera, sed quis
hanc conservationem *physicam* confundat cum *vitali*: Quæ
posterior à priori multis modis discrepat: Ita *sal commune*
præservat carnes *recentes* à repentina *putrefactione*, sed quis
illud hoc encomio ad usus *medicos* commendet? Tradi-
dimus vero hoc loco tantum aliquot specimina malæ ap-
plicationis: Et sane occurrent plura in Materia Medica,
quæ propterea bene pensitanda, dijudicanda & *discernen-*
da erunt, ne *ejusmodi* encomiis & *promissionibus* tam *prom-*
tam fidem largiamur: Et quis omnia illa, quæ in corpore
inanimato Vermes enecant, ad corpus vivum applicet,
cum etiam horum subjectorum occurrant *minus securæ*
species, quæ in corpore *exanimi* nullam *noxam* parere pos-
sunt, quam circumstantiam vero multi alto *silentio* & fer-
me constanti *oblivioni* consecrant: Et quæ non miraculo-
sæ virtutes de *Mumia* ex eodem *fundamento* circumferun-
tur, quarum plurimæ in attenta & nihil *præjudicante* ex-
perientia à *veritate* discedunt: E quo respectu fuit illa ne-
cessaria cautela, ne *fugitivas* & præmaturos tales *compara-*

tiones instituamus & pro *indubiis* assumamus, defendamus & propagemus.

§. XVI:

Non paucas incertitudines & fallacias in Materia Medica immiscent commendationes specierum quarundam *insolitarum* & *sensui* atque *æstimationi* individui *terribilium*, & *adversarum*, quæ propterea minime ita *indiscretim* ad usus *universales* afferri & obtrudi deberent; quin magis pro Materiæ Medicæ fama & *certitudine* militaret, si *exacte* illæ circumstantiæ recenseantur, quæ cum *salutari* talium subsectorum effectu *coherent*: Quid ni vero propterea *dubia* moveri queant *contra vulgares* quasdam laudes, quæ in hac *Medicinæ* parte declamantur: Quæ non *superstitiosæ* tales virtutes de *Mandragora* & *Filici* vulgo circumferuntur, quam priorem agyrtis relinquit *Ludovici*: Quæ non venerationes de uno alteroque remedio excitantur inter *credulos*, quasi hoc aut aliud medicamentum olim huic vel alteri *Imperatori*, *Regi*, *Principi*, *Ducissæ*, *Comitissæ*, *Generossæ* & *Nobili familie*, *avo* & *proavo*, *avia* & *proavia*, *fratriæ* & *commatri* &c. arcanum fuerit: Quasi *Angelica*, quam per *Hyperbolicam* locutionem & exaggerationem *Tabernantheus* Archangelicam vocat, ab *angelo* inventa & detecta sit, aut quasi lethifero illi angelo, *Pesti* videlicet adeo eximie resistere debeat: Quare tam *pomposa* nomina talibus speciebus imponuntur: Ejusdem census est *Carlina*, de qua superstitio valet, quasi angelus illam *Carolo Magno* in extrema *Pestilentia* necessitate obtulerit, inde ad morbos *pestilenciales* magno titulo commendatur, quam tamen, æque ac alias, similis indolis, species *Antidotales* non admodum extollit *Riverius*: Et quales non historiæ de *Morsu diaboli* recensentur: Quæ non portentosa encomia gestat *Imperatoria*: Quæ non arcana de *Victorialis* & de *Vincetoxico* promittuntur: Ex eodem tono & fundamento *Araneus* paroxysmos *Febriles* tollere, *Bufones* *venenum*

ex-

extrahere, *Cancris Fluviales Spiritus turbulentos*, atque *Archæum iratum* compescere, *Axungia Canis Phthisin, Helicam, Podagram &c.* curare, *Talpa, Mures, Eruca, Gale-rita, Hirundines, Passer, Ranae, Salamandra, Vulpes, Uf-nea Cranii humani*, & quot non plura ad diversas afflictio-nes proficere debent: Et quibus non nominibus multi- plices partes ex *Hominibus* selectæ proferuntur & laudan- tur, ut ferme *nullus morbus* reperiatur, cui non ipsum *cor- pus Hominis medica* quadam virtute resistere dicitur? Hinc *a capite ad calcem usque* corpus Humanum laudatur: Sed *quanti* valoris omnes illæ *virtutes* sint, quæ in *Materia Me- dica de Homine* tam graviter & *honorifice* prædicantur, ipsa *experientia ingenua* & attenta abunde testari poterit: Et ut tantum è multo partium numero *sanguinem* feligamus, de quo tam mira prædicantur, sane ipse famosus medicorum *dissensus* testatur *incertitudinem* aut *equivocationem* omni- um encomiorum; quare multi reperiuntur, qui *famigeratas* tales laudes rotunde *negant*: Et heu! quam *latus* hic patet campus excurrendi in proponendis *parallelis* dubiis, cum frequens etiam *peritorum* virorū *consensus* nobis succurrat: Et quid dicamus de *speciosis* illis *præparationibus*, uti ex *toto Homine*, ita præcipue ex *sanguine Humano*? Quid *Spiritus, Salia volatilia, Tincturæ, Olea, Sulphura* exin- de operose producta unquam veri, constantis, frequen- tis, certi ac satis fidi effectus præstiterint, consulenda erit *experientia*! Consulenda vero etiam erit *ratio*; Annon *su- perstitiones Paracelsisticæ & Helmontianæ* intercurrent: Et quæso quodnam *genus hominum* talibus speciebus magis utitur, quam *Carnifices* illorumque *focii*, compadres & co- operators, nec non *agyræ, Zigeuni, præstigiatores, pyro- phagi, thesaurorum occultorum effossores, Feuer und Kröten- Speyer, Ragen-Fresser, Ratten-und Mäusefänger und die leicht- gläubigen Weiber*: Et si ullibi, sane hic *purgatorio* opus est; quo *glaucomata* illa, quæ hominibus obducuntur & dein- de

de in *Materiam Medicam* inferuntur, dispellantur: Et in hoc novo non parca industria adhibenda est, quo Materia Medica emendetur.

§. XVII.

Haud obscuram, sed perquam evidens est argumentum, ex quo in variis subjectis & casibus certitudo *Materiae* Medicæ infringi & dubia reddi potest, quando diversæ species simplicium ex mera quadam fabula fundamenti loco posita ad medicos usus commendantur, quæ *Historiola* sæpe ex schola & *Historia Naturali Pliniana, Aeliana & Aristotelica* ortum suum trahunt: Siquidem facile liquet, quod ejusmodi traditiones fabulam & figmentum oleant: Res clarior erit in exemplis: Commendatur vulgo *Pinguedo Damarum & Serpentum* ad *vertiginem* debellendam; quid ita? Quia hæc animalia tam *acclivia, alta, sublimia & invia* loca adscendunt! Sed firma ne propterea erit *connexio & conclusio*, ergo hæc animalia non laborant *vertigine*? Ergone *Pinguedo* illorum contra *Vertiginem* juvat: Ergone hæc animalia alias qualitates non habent! Ergone hæc *Pinguedo* alias virtutes habebit! Ergone æque *Pinguedo* horum animalium eandem virtutem habet? &c. de Radice *Doronicæ* ita scribit B. Etmüllerus Germ. *die Genssen wurzel: Schwindel-Kraut*; prioris nominis appellationem plurimi ex traditione vulgari deducunt: Quoniam *Rupicapra die Genssen*, quæ sumitates montium, præcipue & *Alpes* adscendunt, ne à venatoribus ipsis insidiantibus capiantur, tumque rupibus Celsissimis se se dimittentes, ne *Vertigine* corripiantur, hujus Plantæ & Radicis esu tutæ putantur: Vid. Casp. Hoffmannus Lib. II. c. 4. p. 110. *Schwindel-Kraut* dicitur, quod pro *vertiginis præservatione & curatione specificæ* facit: Qua de causa eam quoque venatores usurpare solent: Unde & ipsi quoque funambuli *die Sail-Tänger*, funem jam conscensuri & similes, hac Radice comesta, contra *Vertiginem* se præmunire dicuntur. Conferatur etiam de hac traditione Zornius in

Botanologia Medica: Ita etiam *Carlina* aliàs dicitur *Radix Apri*, quia *Apri* eàdem frequentius uti debent: Cum vero hæc animalia ut plurimum in *firma* sanitate & *eximio* robore deprehendantur, imò cum in sylvis non nisi species *Alexipharmacas* comedere dicantur, ita varii concludunt, ergo *Carlina* est *Alexipharmaca*, ergo habet *roborantem* efficaciam, ergo *sanitati tuendæ* satisfacit: Non quidem hoc loco ita simpliciter obloquimur huic efficacix medicæ, sed tantum *fundamentum* hujus commendationis negamus: Et quid non de *Cervo* dicamus? *Totus Cervus* juxta communem traditionem *Alexipharmacus* vocatur, (conf. *Wormius in Museo & Casp. Hoffmannus in Paralipomenis*) tum quia *optimas* Herbulas & Radiculas *Balsamicas* & *Alexipharmacas* comedere dicitur, tum quia traditur, quod cervus *respiratorio* suo halitu *serpentes* è suis cavernis *sine ullo damno* protrahat: Sed utraque traditio nihil probat! Quis enim tam facile hisce *historiolis* fidem & *assensum* dabit: De hoc assensu *illustris Stablius in Programmate de Criterio Experimentorum Medicorum* ita differit: *Quod enim cervus narium halitu & quidem respiratorio, Serpentes è suis latebris protrahat & nihil inde damni, sed potius multum emolumenti assequatur, vident hodie etiam omnes plebeji, nedum minus obesse naris homines, quid dicam solertiores: Venenum ullū existere, aut si quod etiam esset familiare illud & passim obviū existere, cui quidquā è cervo, verū atq; conspicuū impedimētū afferat, aut noxas ejus vel antevertat, vel corrigat, ego neminem adhuc audiui, cui compertum sit: Interim jam ad Apophthegmata Medica recedit & axiomaticam existimationem adeptum est assertum illud: Totum cervum esse Alexipharmacum: Et ex quo alio quæso fundamento quam ex dubia Historiola, aut rectius fabula, commendatur Ungula Alcis ut Antispasmodica & Antepileptica: De qua Crollius de signaturis internis rerum p.m. 44. ita loquitur: Ita contra Epilepsiam specificè instar Amuleti conducit Alcis posterioris pedis dextra Ungula, quam auriculæ sinistrae ingruente paroxysmo immittit, seque hoc pacto à paroxysmo*

xyfino liberat: Si vera esset hæc fabula, ergone habebit illa Ungula hanc virtutem Antepilepticam? Conferatur prædictum P^{ro}gramma Illustr. Stablii, in quo hæc verba etiam prostant: Interim Ungula Alcis in tanta copia ad manus utique est, & tam justo sui merito, vili pretio, ut vel sola copia contemptum facere posset: Ita etiam communis rerum usus testatur, quod subjecta utilia non ita otiosa lateant, neque ad fastidium venditoris delitescant: Gute Wahre wird gesucht: conf. Wiggandus Tract. de Alce p. 43. qui perinde hanc historiam de Alce pro fabulosa declarat. Similis fabula & fabulosa commendatio de Dictamno prostat, quasi videlicet Cervus & Capra eodem utantur pro inflicta sagitta extrahenda, unde vulnerarius & balsamicus creditur: De Hirundinaria Plinius refert, quod Hirundines eandem pro pullorum suorum oculis morbidis usurpent, unde ad alios oculorum morbos eandem conducere Materia Medica testatur: Conf. Reges in Camp. Elys. Quæst. 3. p. 53. Missis pluribus & similibus speciebus.

§. XVIII.

Ejusdem dignitatis atque tenoris sunt illæ laudes, quæ de variis subjectis prædicantur & ex *lepida* atque *petulanti* interdum *comparatione* mutuuntur, deinde vero *ridiculo applicandi* modo ad usus *medicos* transferuntur; è qua consideratione vero satis evidentia dubia contra *Materiæ Medicæ veritatem* moveri possunt: Error maxime in eo hæret, ut è diverforum brutorum actionibus & *functionibus partium* singularium in brutis occurrentium, aut harum partium *singulari qualitate* & applicatione, mox transitus ad *hominis* diversas *functiones* alterandas, augendas vel imminuendas instituaturs & usus *medicus* exinde excogitetur: Ita v. g. de *Cervo* dicitur, quod ad *eximiam longævitatē* pertingat, proinde vero asseritur, quod ad talem *longævitatē* & conjunctum robur atque agilitatem maximam partem contribuat *motus cordis*; in cervi corde reperitur præ-

præterea os quoddam *tendinoso-cartilagineæ consistentiæ*, cui propterea virtus *Alexipharmaca, Cordialis, Roborans*, à *Malignitate* præservans & multa alia perperam imputatur: De quo *B. Ludovici in Pharm. Mod. Sec. accommod.* ubi de *Diaphoreticis animalibus* tractat, dicit: *Nec cartilago ista cordialis, Corallia, Ocul. Cancr. vel cornu cervi præparatum superat, in multis circumstantiis ne quidem æquat*: Licet subinde ex falsa & ridicula opinione huic ossi propterea *Diaphoreticam* virtutem quidam adscribere velint, quia in corde supponitur *Spirituum* maxime activorum palæstra, ut ita hoc os multos spiritus *impetum* facientes & *Diaphoresin* elicientes continere debeat: Sed quis non facile fabulam hanc perspicit & agnoscit: Unde verum etiam est iudicium *B. Ettmülleri*, quando dicit: *Sed vana sunt ista singularia attributa, nata ex præconcepta hypothese de cordis eminentia præ cæteris partibus & de radice vitæ in corde fundata*: Cur *Tali Leporis* ad *Epilepsiam* & *spasmos* commendantur, si non per hoc officulum lepores maxime flexiles, mobiles & agiles creduntur, ut propterea illud officulum rigorem spasmodicum tollere debeat: Cur *calculus ex Vesica humana* exemptus adversus *calculus* commendatur, nisi *vis vim* pellere debeat & huic subjecto ludicre aliqua efficacia imputetur, qua per *antipathiam* regenerationi calculi resistere debeat: Id quod etiam valet de *Sanguine Hæmorrhagiis nimis* opponendo: Proinde *Pulmones Vulpis* ad *Phthysin* egregie commendantur, sed vix ex alio *fundamento*, nisi quod dicatur, vulpes *Phthysi* non corripit: Unde etiam hosce *Pulmones* à *Pharmacia* rejicit *Rivinus*, qui in sua *Censura Medicamentorum officinalium* recte dicit: *Si ventriculus ventriculum sanat, si jecur comestum in morbis Hepatis, si quid Pulmones valent in affectibus Pectoris, satius erit præparare illos in culina, quam in officina*: Cur *intestina Lupi* laudantur ad *Colicam*? Nisi hæc virtus ex eo præsumatur, quod *rapax* lupus *bene* concoquat, unde quidam colligunt, quasi *singularis*

laris vis ventriculo, intestinis & Hepati Lupi insit, quæ similium partium affectibus opem ferre queant: Quam le-
pide *Ciconia* adversus *Vertiginem* commendatur, de qua
Crollius l.c.p.48. dicit: *Siquidem Ciconiæ longo tempore in aëre in*
gyrum circumvolitare consueverunt: Ergo quidam conclu-
dunt quod non experiantur *Vertiginem* & contra *Verti-*
ginem juvent: Cur *Viperæ* & *Serpentes* ad *juventutem* re-
stituendam, *Alte Leute jung zu machen*, aut ad *roborandam* se-
nectutem commendantur, quia *exuvias* deponunt & *no-*
vam pellem acquirunt: Cur *Intestinum* illud è quo *Gallinæ*
ova deponunt ad *partum* difficilem & *sterilitatem* fœminarum
laudantur, quia *Gallinæ* tam *frequenter* & tam *facile* ova de-
ponunt: Cur *Priapus Cervi* & *Tauri*, *Testiculi Equi* & *Galli*
ad excitandam *Venerem* & abigendam *sterilitatem* allegan-
tur? Reddit rationem *Crollius l.c.p.46.* quia *horum anima-*
lium natura luxuriosa est: Sed quæso latet ne etiam vis *luxu-*
riem excitans in hisce *exsiccis* & *emarcidis* partibus? Pau-
lo majorem assensum meretur observatio illa in qua mira *i-*
maginationis vis & efficacia eminet, quæ allegatur in *A.N.C.*
Dec. II. An. VI. obs. 2. in App. ubi fœmina ex inaudito erga
maritum defunctum amore, *Membrum*, quo *Vir* fuerat, ne-
mine sciente, ei abscidit, cum cujus rasura *Hystericam* suam pas-
sionem efficaciter profligavit: Cur *Splen Bovis* ut specificum
adversus *Splenis* morbos offertur? Nisi traditio illa inva-
luerit, quod boves ob *splenem* magnum & communiter val-
de *sanum* etiam mediante hac parte usu & effectu quodam
medico homini prodesse debeant! Cur *pellicula è ventriculo*
Galli concoctioni roborandæ dicatur? Nisi constet, quod
Galli Gallinacei Lapillos ingerant & sine damno iterum
dejiciant! Cur *Lumbrici Terrestris* adversus *impotentiam*
virilem commendantur? Nisi *Glauberus in Pharm. Spagyr.*
p. 2. c. 1. lepidam rationem proferat, quam ob modestiam
& verecundiam silentio præterimus: Et quot non plures
tales *aniles* comparationes passim occurrunt!

Tanto magis vero ad demonstrandam *infirmi-
tatem* & *incertitudinem* *Materiae* *Medicae* & ad *dubia* contra hanc pro-
ponenda inservit hæc ulterior animadversio, quod in exi-
mio illo numero remediorum ad *Materiam* *Medicam* spe-
ctantium, variæ species recenseantur, quæ neque in *ratione*
neque in *experientia* ullo modo probatæ sunt, sed vano quo-
dam more ac modo ita *promiscue* ad *certos* usus, tum *medicos*,
tum *alios* commendantur: ut propterea tales virtutes & de-
prædicatæ qualitates minime omnium in *foro* & *usu medico*
tolerandæ, nedum quidem propagandæ sint: Et harum qui-
dem specierum iterum minime exiguæ passim occurrunt,
è quibus tantum aliquot enarrare lubet: v. g. ex quo *fun-
damento* quæso commendat *Crollius* contra fascinum *Her-
bas* *quasvis*, *quæ per scissuram aut foramen saxi aut lapidis*
alicujus enascuntur? Ubi *ratio*, ubi *experientia*! Quot non
Herbæ vulgo contra incantamenta infantum recensentur,
quarum efficaciam *nullibi* in *experientia* probatæ produci
possunt & ubi *ratio* *penitus* deficit! quæ non miræ virtutes
apud *Paracelsum*, *Helmontium*, *Staricium* aliosque de *Radice*
Carlinæ commemorantur, quod videlicet ab *uno* gestata *al-
terius* comitis & focii *vires* spoliare & in priorem *trans-
ferre* debeat: Quidam ad equos extendunt, si inter duos
equos simul currui adfirmatos, uni hæc *Radix* *appendi-
tur*, tunc hunc *majori* robore instrui, *alterum* vero *debilita-
ri* & infirmari quidam tradunt: *Conf. A. N. C. Dec. II, Ann. I.*
Obs. 160. Königii. Helmontius de Vulner. Magnet. Cura §. 24.
*Paracelsus de Carduo Angelico. Staricius in Helden. Schatz. Bo-
netus Medicin. Septentr. T. I. L. I. Sect. 15. c. 5. & c.* Ex quo *fun-
damento* commendatur *Astragalus Leporis* ad *Colicam* &
Partum difficilem? Cur *crista Galli* ad *difficilem* denti-
tionem & *Ætites* ad *difficilem partum* laudantur?
Quis *Lapidis Bufonitis* virtutem *Alexipharmacam* & spe-
cificam contra *Venena* demonstrare poterit? Quis cre-
dat, quod *Alectorius Lapis*, qui in ventriculo Galli, inprimis

Caponis octo annorum reperiri debet, *venerem* excitet, in ore detentus *victoriam* conciliet, *constantiam* & *eloquentiam* huic, qui illum *gestat*, afferat, *sitim* extinguat, *cordis aestum* temperet, &c. de quo *Plinius L. 37. Hist. Nat. c. 10.* refert, quod alicui *victoriam* conciliaverit. Quis *Belemnites* vim *Antipleuriticam* & *Antinephriticam* confirmabit? Quis *Cardano* facile assentiat, quando mirum in modum *chrysoliti* vires extollit, quod *Epilepsiae* & *Melancholiae* medeatur, quod *Hæmorrhagias* sistat, *libidinem* extinguat, *Asthma* curet, *Sapientiam* conciliet, *dæmones* fuget, *Animi constantiam* afferat? Quanta est vis *Cordialis Granatorum* & quoties quæso *Melancholiam* curarunt? Quid juvat *Jaspis* in *Epilepsia* & *Calculo*, ad præcavendum *Abortum*, ad fugandas *Febres*, & curandum *Hydropem*? Quam *vana* est commendatio *Magnetis* & rationi & experientiæ contraria, quod ad tela *infixa* extrahenda inferviat? Cujus efficaciam sunt famigerati nominis *Emplastra* illa *Magnetica*? Quam firma est *Dioscoridis* commendatio, quod *Magnes* sit *Melancholicorum* solatium? Quas certas virtutes habet lapis *Nephriticus* ad *positivam* & genuinam *calculi* curam? Cur splendide & nitentes *Gemmae* inter *medicos* tam *obscuræ* sunt? Egregiis quidem exornantur *laudibus*, sed cur tam *raro* à *practicis* adhibentur? Sane si *communes* laudes ita *veræ* essent, non tam *infrequens* reperiretur illarum *ordinatio* in *Scriptis* doctorum & *schedulis* practicorum: Recte itaque prælaudatus *Rivinus l. c. cap. 5. §. 3.* dicit: *Nec injurius in Gemmas ero, si harum quoque facultates tanti non faciam, prout eas sibi plerique concipiunt; sunt enim & fragmenta lapidum pretiosorum non adeo pretiosa, sicuti recipiuntur in officinas, ut parum absit, quin Chrystallus atque Corallia præ illis magis arrideant.* Sicut vero hætenus tantum aliquot specimina produxiinus *talium* specierum, quæ in *quolibet* Regno ad *usus medicos* commendantur, sed in hac laude & *ratione* & *experientia* fida ac solida destitutæ sunt, ita solertes & ingenui investigatores in *omni* Re-

gno plures tales species invenient & subinde observabunt, quanta dubia nostram Materiam Medicam premant & quanta cautela opus sit in solida imitatione practica instituenda, ne loco speratae utilitatis & salubritatis omni nostra fiducia & bona existimatione destituamur.

§. XX.

Inter alias circumstantias, quæ ad incertitudinem Materiæ Medicæ demonstrandam & ad dubia contra illam movenda contribuunt, spectant illæ imperfectæ commendationes, quæ certis opinionibus & Hypothesibus de morbis & remediis diversis foveantur & pro fundamento quodam indubio proponuntur: Sed cum hypothesis illa, quæ canonis loco esse debet, incerta & imperfecta sit, ergo commendationes, quæ hisce sententiis superstructæ sunt, non semper aut non satis adequate certæ sunt; ad minimum vel hypothesis est falsa, vel remedia juxta illam hypothesis nihil juvant: Et ad hanc Materiæ Medicæ dubiam commendationem præcipue multum contribuerunt sententiæ medicorum de effervescentiis, diversis Salium speciebus & efficacis, fermentis, imaginariis dispositionibus corporis physico-mechanicis &c. quales sunt opiniones Sylvianæ, Willisianæ & Tachenianæ aliæque: inde formantur æquivocæ illæ conclusiones, quia hic vel ille morbus, hac vel illa morbida falsædinis aut fermenti specie nititur, proinde vero hoc vel illud remedium contraria principia continet, ergo necessario tale remedium morbum illum extinguere & superare debet: Ubi denuo duplex hoc justum dubium contra vulgarem hunc concludendi & connectendi morem & modum communicamus & commendamus, an videlicet opinio illa de morbo indubia & certa sit & si hoc, an etiam principia & efficacia tradita commemoratis remediis inexistat: v. g. si quidam juxta placita Willisiana asserunt Epilepsiam pendere à turbulento & impetuoso Spirituum motu, unde pro morbi hujus cura conducere remedia Spirituum efferum & excedentem motum figentia, ligantia & fugantia, postea vero ordinan-

dinantur *Acida, Castorina, Opiata, Adstringentia*, quis ita credulus erit, quo hæc pro *Antepilepticiis* agnoscat & applicet: Quis credat, quod *Ungula Alcis, Viscus Querni, Pæonia &c.* Spiritus figat? At quando juxta *Sylvium* asseritur, quod *Epilepsie* causa sit *Spiritus Acidus Volatilis*, qui Spiritus Animales dispergit & perturbat, unde in hoc affectu *Salia fixa, & subjecta*, quæ de hoc Sale participant, proficua esse; hinc *Rutæ, Betonicæ, Polio montano, Anagallidi &c.* Antepileptica virtus adscribitur; sed quæ ipsa vero valde fallax & dubia existit: Si diversorum morborum *Capitis & Pectoris* vapores è Ventriculo, Liene, Hypochondriis adscendentes, causa esse dicuntur & deinde talia remedia, quæ vapores coercere & avertere debent, *Cephalica, Antiasthmatica, &c.* vocantur, nonne utraque sententia valde dubia erit: Huc spectant illæ phantasie *Helmontianæ*, quasi sanguis hominum decollatorum ob Spiritus extreme angustos & depressos *Epilepsie* subveniat, in qua *Archæus* valde commotus, iratus & impetuosus est; ut ita priores anxii Spiritus, posteriores valde rebelles compefiant aut temperent: Vel quando sanguinem Leporis quidam ex eodem fundamento ad *Epilepsiam, Dysenteriam & Erysipelas* laudant, ubi *Helmontius* dicit in *Tract. Potest. Medicam.* quod idea pavoris, sanguini Leporis in fuga impressa hos morbos curet: Idem valet de *Cor-dis Leporini* efficacia contra *Febrem Quartanam*, de *Usnæ* vi Antepileptica, Antispasmodica & Sympathetica, de *Cerebri Humani* efficacia specifica Antapoplectica & Antepileptica: Spectant huc sententiæ de *Acido Hypochondriacorum, Podagricorum, Arthriticorum, Nephriticorum*, cui opponuntur remedia, quæ hoc Sal vel absorbent vel resolvunt, ut *Salia Volatilia, Lumbrici Terrestris, Emollientia*, quæ mucilagine sua acidum illud durum & terribile obtundunt ac leniunt: Quidni sterilis fuerit illa opinio de Spiritibus, qua multe commendationes in *Materia Medica* obviæ nituntur: Ex eo fundamento laudatur *Hirci sanguis* juxta *Helmontii* modum

dum præscriptum collectus ad *impotentiam virilem*, quia sanguis ille è *genitalibus* Hirci abscissis separatur. Et ita notavimus quasdam species, quæ præsentì considerationi respondent, quarum plures in reliqua *Materia Medica* evolutione occurrent.

§. XXI.

Suppeditat porro ansam de *infallibilitate* *Materiae Medicae dubitandi* & contra *miraculosas* diversas laudes excipiendi, quod diversæ species simplicium subjectorum ad *generales* usus extendantur, quæ tamen hætenus non nisi sub *specialioribus* circumstantiis in foro & *usu medico* utiles & probatæ deprehensæ sunt; quo ipso merito taxanda est nonnullorum *insatiabilitas*, qua cum *specialissimis* salutaribus effectibus haud contenti esse observantur, quare *ultra metam* & solidam atque probatam *experientiam* remedia illa protrahunt, sed eo ipso sub tali *diffusa* illorum remediorum applicatione *specialioris* salutaris effectus *obliviscuntur*: Dolendum sane est in nostra *Materia Medica*, quod *promiscue* de qualibet specie tam *numerosæ* laudes & virtutes prædicentur, ubi ipsa talis *frequens* & in quolibet subjecto obvia *multitudo* encomiorum *reliquam* commendationem *dubiam* reddit: Optandum vero vicissim esset, ut quælibet species *dimidiæ* tantum partis *Materiae Medicae fidam* & certam imò sufficientem efficaciam *medicam* habeat; sed pro dolor! *plurima* pars specierum illarum *dubiam* admodum efficaciam *vere* medicam habet: Et ut præsentis considerationis unam vel alteram speciem & exemplum producamus, provocamus mox ad famigerata illa exotica *Antivenerea*, *Sassafras*, *Sarsaparillam*, *Guajacum*, *Chinam*, quarum specierum virtus in affectibus Venereis & quotquot alii cum *hisce* *propiores* affinitatem habent, *satis* probata est: Sed quem nostrum latet, quod non *ulterius* hæ species ferme in quolibet humorum *dyscrasia*, *Acrimonia*, *depravatione* & *impuritate* sic dicta *Scorbutica* *indiscretim* sub nomine &

caractere sangvinem *depurantium* auxiliorum, adhibean-
 tur! Neque hoc tantum, sed in quot non casibus remedia
 illa ad *correctionem impuritatis* humorum & ominosæ illius
 acrimoniæ *obtruduntur*, ubi *vera* tamen talis dyscrasia *deest*;
 hinc quidam sperant cum iisdē *spasmos*, alii *Febres*, nonnulli
 affectum *Hypochondriacum* curare & fugare, sed quo *successu*
 atque *eventu*, judicet *attentus* arbiter: Vicissim dantur et-
 iam variæ species, quæ *particularem* efficaciam habent pro
lentescente humorum spissitudine, imprimis *mucido* - *ferosa*
colliquanda & *resolvenda*, ut sunt Allium, Porrum, Cepæ,
 Arum, Piper, Zingiber, Zedoaria, quæ species vero mox ad
omnem spissitudinem indifferenter commendantur, inde ad
obstructiones laudantur & in genere ad affectus *Hepatis*, *Sple-*
nis, *Pectoris* ordinantur, cum tamen hæc commendatio cum
necessaria discretione perficienda esset, quoniam *universales*
 illæ ordinationes multis *sinistris* usibus & effectibus causam
 dant: Ita etiam comparatum est cum famosis *Antiscorbuti-*
cis, ut Fumaria, Beccabunga, Nasturtio, Trifol. Fibr. Scolo-
 pendrio, Piperitide, Thlaspio, &c. quæ singula in *lentescen-*
tem illam spissitudinem Scorbuticam efficaciam suam di-
 mittunt; sed quem quæso latere potest, quam *diffusa* sit ha-
 rum specierum *applicatio*, cum hodiernum Scorbutus tam
frequens malum esse *credatur*, quare sæpe *indiscretim* ad affe-
 ctus *Hepaticos*, *Spleneticos*, *Hæmorrhoidales*, *Hypochondria-*
cos, *Arthriticos* aliosque *Spasticos*, *congestorios* &c. collau-
 dantur: Quando species *emollientes* ad tenaces & *viscidos*
 tantum humores leniendos & *lubricandos* prodesse dicun-
 tur, quis non mox perspicit illum *abusum*, quo emollientia
indiscretim ad affectus *Pectoris*, *undecunque* venerint, ad *Asth-*
mata, *Pthysin* &c. commendantur, qui abusus deinde *mul-*
torum damnorum causa evadit: Quando de Angelica, Carli-
 na, Contrayerva, Imperatoria, Petasitide, Galanga, Zedoa-
 ria, Valeriana dicitur, quod *potenter* humores resolvant &
 feri evacuationem *Diureticam* & *Diaphoreticam* provocent,
 quis

quis est, qui nesciat, quomodo hæ species magnis titulis, ut egregia *Bezoardica*, *Antifebrilia*, *Alexipharmaca*, *Antidotalia*, *Cardiaca*, *Malignitati* resistentia. &c. declamentur, ut ex hisce & pluribus aliis speciebus mox inclarescat, quam male *speciales* utilitates ad *generales* usus extendantur, quæ *digressio* non nisi multarum *confusionum* & *fallaciarum* causa esse & fieri potest; qui *error* propterea in Materia Medica sedulo *evitandus* aut *emendandus* est, tanto magis vero quia ita *familiaris* esse deprehenditur: Ut nihil de remedium sic dictorum *specificorum* usu dicamus, ubi v. g. *specificæ adstringentia* & *certas* Hæmorrhagias cohibentia, mox pro *universalibus* applicationibus adhibentur, ubi hoc loco appellatio *universalis* usus etiam ad applicationes restringi possunt, quæ *extra suam sphaeram* suosque limites decurrunt.

§. XXII.

Et heu! quam *evilescit* auctoritas & *dignitas* Materię Medicę, quando perpendimus, quot non *vilissimæ* maximeque *debiles* species *indiscretis* laudibus exornentur & cum aliis *nobilioribus*, dignioribus & efficacioribus *pari* ferme gradu & *elogio* ad usus *medicos* commendentur: Exinde non exiguum *dubium* oritur, quod *certitudini* & integritati Materię Medicę opponi potest: Et fane facile demonstrari posset, quod ad minimum tertia si non dimidia pars *Simplicium frustra* ad usus *medicos* transferatur, cum variæ aliæ species priorum vires, qualitates & probatas utilitates superent, ut itaque tanto apparatu *vilium & debiliū* remedium non indigeamus, cum *meliora*, *præstantiora* & *utiliora* prostant & constant: Neque etiam quemquam facile allicere debet *persuasio* illa, quam modo in superioribus taxavimus, quasi ne *minima* species *utilitate* sua careat, ubi non nisi *præcipitantia* foetus esset, mox ad *utilitatem medicam* concludere, ac si applicationes omnium rerum *immediato* suo ordine ad *hominem* adstrictæ essent & non ali-

orsum utilitatem suam transferant; quo merito adhuc dubitare licet, annon hujus vel alterius speciei efficacia adhuc *alia* sit, qua *aliarum* utilitatem superet, cum juxta communem commendationem ipsa ab aliis hac *salutari* efficacia longius *superetur*: Latissimus fane in hac consideratione patet campus in varias species circumspiciendi, quare præsentem animadversionem uno alterove exemplo illustrare volumus: Cui quæso usui inservit *Radix Armoracæ* exsiccata, quæ ut *exsucca* nullam notatu dignam utilitatem promittit: In quantum speciosæ illæ laudes de *Radice Acetosæ* propositæ præ aliis speciebus utiles deprehenduntur? Quanta est illius virtus *Hepatica*, *Antiscorbutica*, *Antifebrilis* &c. Quanti valoris sunt *Radices quinque Aperientes* & quam bene atque *efficaciter* aperiunt, ut non aliæ species quoad hunc effectum *longe* præstantiores sint? Quo *Anchusæ Radix* inserviet? Quid *Betonica Radix* efficiet? Quid commodi afferunt *Radices Beben*, *Borraginis*, *Buglossæ*, *C.B. Rhapontici*, *Cervicariæ*, *Cynoglossæ* &c. &c. Quid & quantum *salubritatis* promittunt *Herbæ Acetosæ*, *Endiviæ*, *Lactucæ siccæ*, aut *Aquilegiæ*, *Atriplicis*, *Bistortæ*, *Borraginis*, *Bryoniæ*, *Buglossæ*, *Calendulæ*, *C. M. Cichorii* &c. Ita ut non *meliora* & *efficaciora* talia occurrant *Remedia*? Quantum fidere licet *Floribus Agni Casti*, *Amaranthi*, *Aquilegiæ*, *Borraginis*, *Buglossi*, *Cichorii*, *Cynosbati*, *Fabarum*, *Primulæ Veris*, *Salviæ*, *Fumariæ*, *Nymphææ*, *Tunicæ*, *Pœoniæ*, *Saxifragiæ* &c. quantæ dignitatis & utilitatis sunt *Semina Absinthii*, *Acetosæ*, *Agni Casti*, *Angelicæ*, *Aquilegiæ*, *Asparagi*, *Berberis*, *Bombacis*, *Brusci*, *Cannabis*, *Chærefolii*, *Ciceris*, *Cichorii*, & omnia majora & minora *Refrigerantia* &c.? Cui bono allegantur *Cort. Avellanarum*, *Juglandium*, *Castanearum*, *Berberis*, *Betulæ*, *Tiliæ*, *Guajaci*, *Lauri*, *Limonii* &c. quam fructuosi sunt illi *pretiosi* & *speciosi* lapides? Num respondebunt *suis laudibus*? Quid efficiunt *Pennæ Perdicum*, quid *Pili*

Pili Leporum, quid telæ Araneæ, quid Pinguedines Cervi, Ursæ, Apri, Caponis, Anseris &c. *plus valebunt?* Aut in quantum suis elogiis ipso effectu satisfaciunt, ut non *simpliciores* species vel *idem*, vel *adhuc plus* efficiant? Et quantum suis titulis respondeant famigerata majora & minora Aperientia, *Cordialia* &c. dijudicent illi, qui in rebus naturalibus *non creduli* sunt, neque *præmature* fidunt, sed vident & condigne *observant* an *effectus* quadret *commendationibus*: inveniet certe ingenuus scrutator eximium numerum talium specierum, quibus sine ullo *damno* Materia Medica *carere* posset, ad minimum *occafio* inde patebit, quo *aliæ* utilitates talium specierum inveniantur, quam quales *hactenus* de iisdem peroratae fuerant: Ita eveniet, ut non modo Materia Medica magis magisque *repurgetur*, sed & *utilioribus*, *melioribus* & *certioribus* auxiliis in gloriam altissimi & proximi commodum locupletetur: Hucusque vero eximius *inutilium* specierum numerus illam suppelle-ctilem Materiae Medicæ inquinavit.

§. XXIII.

Quid porro dicamus de talibus speciebus, quibus ex nuda *æstimatione vulgi* certæ laudes & *utilitates* adscribuntur: Sane hæc etiam consideratio eo infervit, quo Materiae Medicæ *incertitudo* ex parte detegatur & demonstretur, adeoque *dubia* quædam *contra* illius *infallibilitatem* moveantur: Loquimur vero hoc ordine de illis remedium laudibus, quæ tantum aliqua *personali æstimatione* nituntur, in quo *præjudicio* etiam homines deprehenduntur, qui *supra vulgus* sapere volunt: Hæc *æstimatio* vero nititur vel *rari-
tate* subjecti, ob quam singularis virtus & *utilitas* ab eodem expectatur, vel *nimio* illo *pretio*, quo tale subjectum comparatur, juxta illud dictum *was theuer ist, ist noch so gut*: vel communi *distincta dignitate* & nobilitate, qua novum subjectum præ altero prævalere conspicitur: Vel *externo*

pulchro adspectu, *nitore*, splendore aliaque *admirabili* constitutione vel singulari *colore*, *odore*, *sapore* aliaque qualitate, qua unius vel alterius *sensui* & *captui* satisfacit & arridet: Vel *curiositate* dum remedium tale ad hoc vel aliud compositum singularis *gratitudinis* & *amœnitatis* contribuit. Damit man sich in Assembléen recommendiren kan, ut sunt Pulveres sternutatorii, Cephalici, Suaveolentes, Dentifricii, remedia cosmetica, & pro conciliando suaveolente halitu idonea, pro acuendo visu, pro confortandis spiritibus Animalibus, pro perfumandis vestimentis & chirothe-
cis, pro præservanda omni malignitate, pro adjuvanda dentium integritate & juxta aliorum hominum conditionem weiß, rother, blauer Schnup- Toback. Sal volatile, Flect-
Kugel, Mandel-Saiffen, Schminck, Lâpgen, Haar-Poudre, und eine approbirte Wurzel wider die Hexen, Alpen, Drachen, und böse Nachbahren, wider das Beschreyen der Kinder, & quæ hujus fortis sunt alia: Non æque arduum erit, quo ex ipsa Materia Medica *testimonia* proferamus, ad minimum hoc loco *ipsam rem* indicavimus, quod enim *raritatem* cernit, quem latet in quanto honore vulgo *exotica* remedia consistant, quæ propterea mox *aliis præferuntur*, quoniam non in cujusvis *notitia* sunt, subinde etiam à tam *diffitis* locis conquiruntur & obtinentur, de qua consideratione mox seorsim adhuc dubia nostra proponemus: Quod *nimum pretium* diversorum subjectorum attinet, tunc ob commune ferme suffragium provocamus in quanta æstimatione *lapis Bezoar* versetur, ut propterea *Auro* circumductus & *aurea catena* detentus de *collo* suspensus & in *scrobiculo* cordis hærens, *Cor* ab omni *contagio* & *Malignitate* præservare debeat: Quod etiam valet de plurimis *Gemmis*, quibus ut plurimum ob *plebejam* talem existimationem *eximie* quædam virtutes adsignantur: Quod *commune* subjectorum *discrimen* respicit, tunc satis cognita res est, quantæ
lau-

laudes *Auro & Argento* adscribantur & quæ non miraculosa de *Bezoardicis* Tincturis aliisque compositionibus *Solaribus & Lunaribus* circumferantur & promittantur: Utinam etiam suis *promissis* responderent: Idem etiam valet de bene *coloratis* subjectis, hinc *rubicundis* subjectis *tantæ* virtutes imputantur, quia vulgo *phantasiæ* humanæ ut remedia *sanguini & cordi* magis proficua commendata sunt: De qua animadversione in superioribus actum fuit, inde ad morbos cum *rubicundis phænomenis* sese prodentes, rubicunda subjecta commendantur: Hinc profertur *Jaspis* cum punctulis *rubicundis* conspersa, quando *Hæmorrhagias* compescere debet: Ex eadem phantasia ut plurimum *sua-veolentia* titulo *Nervinorum* salutantur: Cum tamen certum sit, quod *tot* sint *sensus*, *quot* sunt *capita* & experientia abunde doceat, quam sæpe *Nervina*, *Cephalica* & *Spiritus* reficientia, exhilarantia, illuminantia, serenantia *contrarios* effectus edant: Id quod etiam de *Sapidis* dicendum atque inculcandum est, qua occasione tantum *acidorum* reminiscimur, quibus plenis ferme buccis & satis sæpe sine *ullo discrimine* virtus *Antifebrilis*, utilitas ad *sitim* fallendam & mitigandam adscribitur: Sed quo usque hæc laus applicari debet & potest, observent assidui indagatores: Dies diem docebit & inculcabit, quam sæpe in hisce laudibus *Materia Medica dubia & incerta* existat.

§. XXIV.

Neque infimi momenti illa consideratio est, quæ ad destruendam *infallibilitatem* *Materiæ Medicæ* inservit, quod diversis speciebus *occultæ* plane & interdum *supernaturales* quasi vires imputentur & huc certo respectu famosæ illæ *Mumiales & Magneticæ* qualitates merito referendæ sunt, quibus ipsis proinde homines *creduli & superstitiosi* captantur, adeoque *antiquæ* quædam *fabulæ* semper propagantur: Et hæc ipsa etiam animadversio subministrat non exigua *dubio*

bia vexata, quæ Materiam Medicam premunt, ut proinde
 necesse sit, quo has *quisquiliis* repurgemus & ad *solidio-
 ra* & *certiora* animum applicemus: Quis enim ita credulus
 sit, ut sibi persuadeat, quasi *diabolus* certos *odores* aut *fæto-
 res* aut certas *Herbularum* aut *Radiculas* perferre nequeat, con-
 sultius, imo *magis certum* & probatum est diabolum *spiritu-
 alibus* adminiculis & armis avertendum & expellendum
 esse: *Arma enim* juxta *Apostolum* 2. Cor. 10. vers. 4. *militiæ
 nostræ non carnalia sunt, sed divinitus valida* &c. Conf. Eph.
 6. vers. 12-17. Jac. 4. v. 7. quot *cacodæmones* & *diabolicas
 potestates* exulerunt Marrubium album, Ruta, Verbena,
 Adiantum, Hypericum, Antirrhinum, Quercus, Taxis,
 Paris, Abrotanus, Artemisia, Plantago, Filix &c. Quan-
 ti valoris est famosa illa *Radix Victorialis* & *Asa fætida*, quid
 efficiet *Mastix* & *storax*: Sane qui cum ejusmodi subjectis
dæmones fugare vult, frustra vires adhibebit, nisi *dæmon
 naturalis* fuerit: Interea etiam ejusmodi *vana* & *plebejæ*
 laudes, quæ in *Materia Medica* de talibus speciebus occur-
 runt, tanto magis *credulos* & *superstitiosos* homines *seducunt*
 & in *errore* suo confirmant, ut tam frequenter *veneficia*, *im-
 precationes* & *incantamenta* accusent, licet *causæ* sint simpli-
 cissimæ *naturales*; & dolendum certe est, quod ipsi etiam
medici in tali *errore* hæreant & ex *falsa* & *dubia* *Materia
 Medica* talia auxilia hauriant, commendent & propagent;
 hi sane per *Beelzebulem*, nimirum per *superstitionem*, eji-
 ciunt *dæmonia*. Quod vero *Magneticas* & *Mumiales* vir-
 tutes attinet, quæ interdum etiam circumferuntur, tunc
 cum *Garmanno de Mirac. Mort. Lib. I. Tit. II. §. 29.* dicimus:
*Magnetismus ille mumialis otiosi cerebri est commentum, è la-
 cunis Paracelsicis haustum*: Certe, quando medici virtutes
Mumiales allegant, *magnalia* proferunt *verba*, sed *steriles* &
jejunas res, quæ in attenta experientia abunde probantur
 ut *entia rationis*: Idem valet de *Amuletis* sive *Periaptis*, *Cha-
 racte-*

raſterifmis, Sigillis &c. quibus juxta *Paracelfi* fabuloſam perſuaſionem & *ſuperſtitionem* varia *eximia* virtus medica adſcribitur, quæ inter alios taxat *Rejes Camp. Elyſ. Quæſt. 23.* hinc modo *Ungula Alcis*, modo *Cranium Humanum*, modo hæc aut alia Herba aut Radix ad Epilepſiam, Febrem, Odontalgiam, Paralyſin &c. commendatur & in leviori malo nonnunquam accidit, ut *imaginatio* illud ſit medium, per quod *ſalutaris* & ſperatus effectus impetratur: Inde etiam evenit, ut ſi alicui interdum *ſterile* tale *arcanum* manifeſtatur, ipſe ſuam *credulitatem* & ſimplicitatem *ſubrideat*: Interea ad minimum diverſis talibus laudibus in Materia Medica obviis, circumſtantia illa apponenda eſſet, quod hoc vel illud remedium requirat homines & *imaginatione* præcipites atque contumaces & *ſenſibilitate* atque *credulitate* faciles & promptos: Quo loco vero minime iterum *omnia* Amuleta contemnimus, ſicut quædam etiam manifeſta *phyſica* cauſandi ratione conſpicua ſunt, ubi neque *occulta* aliqua vis, neque *imaginatio* accusari debet, quemadmodum *Camphora* in Nucha geſtata, aut *recentes* quædam Herbæ contuſæ & *appenſæ* aliquam utilitatem afferunt; ſed præſtat omnino in *discernendis* hiſce ſubjectis *prudencia* uti, ne Materia Medica vanis *perſuaſionibus*, anilibus *ſuperſtitionibus* & ludicris *credulitatibus* dehoneſtetur & infirmetur.

§. XXV.

Multum præterea ad demonſtrandam Materiæ Medicæ *incertitudinem* & *dubia* contra illam exponenda contri-
buit, quod non exiguus numerus ſpecierum ad Materiæ Medicæ ſuppelleſtilem ſpectantium *ultra modulum*, *menſuram* & *sphæram* commendetur & dum talia remedia ad effectus *quosdam ſalutares* proficiunt, *inſatiabili* quodam pruritu *laudandi*, adulandi & commendandi ad *multiplices* alios uſus ordinentur, in quibus tamen effectus *promiſſos* & *ſperatos* rariffime edunt, adeoque *dubiam* reddunt Ma-

H

teriam

teriam Medicam: Etenim interdum contingit, ut laudes tales *extendantur* & augeantur ob *incongruam* & inconvenientem *speculationem*, quando quidam sibi *causas* fingunt, secundum quas commendatum remedium probatum suum *effectum* exserere creditur, deinde vero hanc causam *aliis morbis* affingunt, inde fluunt illæ *immaturæ* conclusiones, quod remedium tale non modo ad *priorem* morbum, sed & ad *plures* alios conferat, secundum illud dictarium: Das Wasser läufft den Berg hinan, cui respondent illi, qui meliora proferre volunt: Es ist schon droben: Non parum etiam *detrimere* affert Materiæ Medicæ in eadem circumstantia, quando quidam *nimîs* laudibus in Materia Medica obviis *tam cito* subscribunt & *fidem* dant; ubi quidem remedium quoddam utile & in *moderato* gradu *salutare* esse potest, licet non æque *tam eximias* laudes promereatur: Inde enim evenit, ut si pro tam *immense* salubri auxilio habetur, alii illud ad *omnes* affectus applicent & ex *præmatura fiducia* uberioribus laudibus exornent: Inde emergunt eadem fata, quæ novæ relationes patiuntur, quales si *à tertio* aut *quarto* enarrantur, longe *meliores* vel *deteriores*, communiter vero longe *auctiores* existunt, v. g. Absinthium, C.B. Centaurium minus efficaciter abstergunt primas regiones, ergo curant Febres Intermittentes, ergo aperiunt Hepar & Splenem propterea que sunt Antisplenetica, Antimelancholica &c. remedia, ergo Hydropi medentur, Scorbutum fugant, ebrietatem arcent, Podagræ resistunt, dum Acidum Hypochondriacum & Tartareum attenuare & expellere dicuntur: Sed *quoties* hæ conclusiones ut *veræ* & *probatæ* repertæ sunt? Et *quante* non virtutes de Agarico vulgo prædicantur, qui cum ad *spissam* mucositatem evacuandam confert, inde mox ad Epilepsiam, Paralyfin, Vertiginem, Apoplexiam, imo effectum Alexipharmaco commendatur: Cum fructus Alkekengi *Diuretica* qualitate præ-

præditus deprehendatur, mox eidem virtus Lithontryptica, Antiscorbutica, Antihydrica, Antipodagrica &c. imputatur: dum Angelica admodum *calefacit, impellit & resolvit*; ita mox ad Pestilentiam, ad Pectoris morbos, ad Morfus Venenosos &c. laudatur & quemadmodum tantum *aliquot* Specimina produximus, ita multa adhuc occurrent in ulteriori perlustratione Materiæ Medicæ quæ propterea necessaria tali *emendatione* indigebunt, ne quis *nimis multa* sibi promittat de *absoluta certitudine* encormiorum in Materia Medica obviorum, sed quo vicissim *intra limites* probatæ *experientiæ* quisque permanere queat, neque in sua *spe & fiducia* eludatur, alias perpetuum erit hoc, quod deploramus Materiæ Medicæ *dubium*.

§. XXVI.

Magno itaque in Materia Medica *judicio & eximia circumspeditione* opus est, nam qui *facile credit, facile decipitur*, & quidni etiam *ambiguitatem, incertitudinem & dubium* statum Materiæ Medicæ confirmet communis & notorius ille *dissensus*, qui in *commentariis* Materiæ Medicæ occurrit, qui multos *imitatores dubios & meticulosos* reddit, dum *hic* auctor aliquam speciem ad certum affectum admodum *laudat*, *alter* illam valde *damnat*: utri itaque *credendum* sit, multi *ambigunt*: In quo dubio casu justum illud consilium Apostolicum damus: 1. *Thessal. 5. vers. 21. Omnia probate sive explore & quod bonum fuerit retinete*: Hæc exploratio vero & *ratione & experientia* fieri debet: Ratio sit *integra & à speculatione & inutili curiositate aut subtilitate & obscuritate libera*; *experientia* vero sit *circumspecta, dextra, sufficiens, constans & ordinata*: Sic apparebit quid verum, quidve falsum sit: Etenim sæpe utiles res *damnantur & contemnuntur* vel ex nudis *præjudiciis theoreticis*, vel ex aliqua *invidia & odio*, ne eadem *emergant*, sed mox *supprimantur*: Interdum etiam *utiles* substantiæ rejiciuntur

quoniam eædem sub incongrua & *amethodica* applicatione
speratum & promissum effectum *non* præstiterunt, aut quo-
 niam *non confestim* suam efficaciam probarunt: Etenim
 multa *impatientia* ingenia inter medicos & ægrotantes oc-
 currunt, quæ ni *repentè* adhibitum remedium *promissum*
 effectum exferat, mox *desperant* & sub maxima *inconstan-*
tia ab uno ad alterum fugiunt atque properant & in nul-
 lo certitudinem firmam acquirunt: Hinc semper ita *dubia*
 & desolata permanet Materia Medica: Contra vero irrita
 interdum *minusque* secura remedia *eximiis* laudibus ef-
 feruntur, quoniam *repentinum* & illum quidem promis-
 sum effectum exhibent, qui cum ita *extemperaneus* sit, &
 in *crassos sensus* incidat, hinc præ aliis statim vehementer
 commendantur: Ubi interdum neque medici neque pa-
 tientes *attendunt*, an etiam talis *repentinus* effectus *securus*
 & probatus sit, an non *graviora* mala *consequantur*! Modo
 de præsentī juvent! Daß der Medicus nicht in Eügen stecken
 bleibe. Sane malum omen est, si medici *velocem* & *infal-*
libilem opem promittunt, quam *sibi solus* reservavit *Salva-*
tor, quando dicit: Abi, filius tuus vivit: Neque enim *ar-*
cana amplius est methodus per *adstringentia* & *Narcotica*
 remedia in multis casibus *cito* Pathemata illa subjugare,
 quæ *suspecta* sunt & in *sensus* incidunt; Mallem equidem
successive, sed è *fundamento* atque *tuto*, quam *cito* & tantum
palliativè minusque secure curari: Hinc male talia reme-
 dia *posterioris* indolis tot *encomiis* exornantur & priora
 mox rejiciuntur & exploduntur: Ob id in *explorandis* ta-
 libus commendationibus *judicio* opus est, licet in Materia
 Medica tam *magnus dissensus* occurrat, quin meretur etiam
 providam *attentionem* in assumendis illis *testimoniis*, quæ
 vulgo in Materia Medica occurrunt; etenim quædam lau-
 des remediorum & Simplicium *bona fide* transcribuntur, sed
 sæpe *nulla ulteriori* experientia aut applicatione *confirman-*
 tur;

tur; unde digna, utilis & *necessaria* omnino erit illa *industria*, quando commendata quædam simplicia *ulterius probantur* & denique *approbantur*, neque sub *cæca* tali fide sine ulteriori experientia ordinantur & laudantur: Nam pruritus ille *transcribendi* in Materia Medica valde *familiaris* est: Præstat rectius bene *observare* & *dijudicare*, à quibus remedia illa adhibita fuerint, in quo *subjecto*, morbo, morbi *statu*, ordine &c. laudatum illum *effectum* præstiterint, ita eveniet, ut non *verbis*, sed *factis*, *effectibus* & *usibus* fides danda sit, eoque ipsa Materia Medica ad *majorem certitudinem* & utilem *selectum* perveniat, adeoque à *dubiiis vexatis* magis magisque repurgetur.

§. XXVII.

Adhuc unicam adjiciemus animadversionem, quam brevissimis in *præcedentibus* tetigimus, quæ ipsa etiam occasionem *dubitandi* & incertitudinem Materiæ Medicæ accusandi, præbet; videlicet *hodierni* hominum mores per magnam *luxuriam nova* affectant, neque cum illis *contenti* sunt, quæ *ante pedes* nostras versantur, unde à *diffitis* locis *operose* & *pretiose* variæ species transportantur & stupendis *panegyris*, ut *novum* quid, exornantur. Quidquod dantur ingenia, quæ primario hisce *novitatibus* & *curiositatibus* immerfa reperiuntur, quare de *novis* suis subjectis *nova lingua* differunt, sed eo ipso *antiquam veritatem* admodum celant & fugiunt: Quapropter tot *exotica* species hodiernum Materiæ Medicæ *insertæ* conspiciuntur & tam *stupendæ* laudes de iisdem declamatæ leguntur, ut facile quisquam *nostram* tellurem valde *infelicem* æstimaret, sed *extranea* talia subjecta, ut *speciosa* & *pretiosa* præferret: Quare recte exclamat B. Ludovici *Dissert. I. de Select. Rem. cui bono tot Exotica? quorum equipollentia, nisi validiora sæpe passim nobis præ foribus nascuntur*: Sane benignissimus creator omnem tellurem ita largiter instruxit, ut vix aliqua

penuria aut defectus quidam percipiatur, modo etiam in *hisc*e rebus, quas *nostra* subministrat tellus, *major* & *solidior* observatio instituatur. Sed proh dolor mens humana mox in *alia* & *aliena* ruit & quæ *domestica* sive inquilina sunt, ut *vilissimum* panem spernit adeoque *peregrina* desiderat: Haud vero *omnem* exoticorum usum improbamus, sed tantum *communem* illam *luxuriam* reprehendimus: Quidquod meritò *dubitamus*, an singula illa exotica, quæ *magno* satis numero prostant, etiam in *genuinis* & *natalibus* suis locis *utilitatem* illam habeant, quæ vulgo de *iisdem* *de* & *transcribuntur*: Tanto magis *iusta* erit *dubitatio*, an etiam in *nostris nationibus* easdem utilitates sint præstitura: Enim vero nobis *valde fallax* videtur illa conclusio, quasi una aut altera species *easdem* virtutes habeat in *Europæis*, quas in *Afris*, aut *Americanis*, aut *Persis*, aut *Chinensibus* aut exterarum *Insularum* incolis exserit: Differunt enim *nationes*, *naturæ*, *sensibilitates*, *diætæ*, *vitæ genera*, *robur* corporis & *naturæ*, propterea *differunt* etiam multi *speciales affectus*: *Ländlich*, *sittlich*, commune est proverbium, quod huc etiam quadrat: Quare & *juvantia* & *nocentia* inter se confundenda *non* sunt. Quantæ quæso non utilitates de Radice Gensen, Ipecacuanha &c. referuntur & promittuntur; sed *ubi* testimonia ex experientia petita, quæ *iusta nostra* dubia penitus dissolvunt? Ni per fragmenta *æquivocæ* quædam laudes recenseantur: Non vero propterea *absolute* exoticis suam *utilitatem* denegamus, quod citra experientiæ *vim* & *injuriam* committere non possemus, sed *dubitamus* tantum de *illis testimoniis*, quæ interdum *ambitionem* pro *fundamento* habent, dum *curiosum* esse videtur, de rebus *extraneis* tam *promte*, tam *speciose* & tam *pompose* differere posse; aliquando etiam *philargyria* nititur, ubi species quædam pro pecunia *lucranda* laudantur & commendantur: Sed ne in plura dubia nos immisceamus, pro
secu-

securiori Materiae Medicae tractatione lectu & commendatu digna reperimus scripta *B. Ludovici Pharmaciam moderno seculo accommodatam, Simonis Pauli Quadripartitum Botanicum, Pancovii Herbarium, Zornii Botanologiam Medicam, Rivini Censuram Medicamentorum Officinalium*: Plura hac vice addere non placet, licet quadantenus concessos limites *transgressi* fuerimus: *Augiae* hoc stabulum est, cujus *re-purgationi* non unus homo sufficit, interim hoc labore *vi-res* nostras *probavimus*, quo usque emendationi Materiae Medicae consulere queant. Deo soli, soli Sancto, soli Vero & Iusto devotissimas gratias pervolvimus, quod nobis in hoc labore adesse & adistere voluerit: Huic hanc opellam consecramus & rogamus, quo eandem benedictione sua perpetua comitari & ad multos salutares usus promovere velit.

O Artis Medicae cultores plaudite me-
cum:

Nam pater Hippocrates confert nunc prae-
mia digno

Nato, qui peracri detexit acumine multa,
Quae vestrae possent Medicinae etiam super-
addi,

Et qui tollantur defectus perbene tradit,

Qua-

Quare Pæonius cœtus nunc carmina cœntet,
Ac felix, dicat, sit Filius Hic Medicorum.

*Hæc Nobilissimo ac Doctissimo Domino Endeler,
Civi ac Amico suo Suavissimo de egregiæ
eruditionis specimine gratulaturus adje-
cit ejus obstrictissimus*

Gottfried Nasse,

Bielfeld. Theol. Stud.

Bekrönt Hygea den mit einem Doctor-
Krank,
 Bei dem ein kluger Wiß, bei dem der
 wahre Glanz
Der edlen Weißheit wohnt, so ist gar leicht zu schließen,
Herr Endler habe wohl den Krank erlangen müssen.
Ich setze weiter nichts von seinem Ruhme hin;
Erug, daß ich bei mir selbst längst überzeuget bin,
Man werde künftig schon in Seiner Praxi spühren,
Daß Ihn Verstand und Wiß und wahre Klugheit zieren.
So nimm dann, Werther Freund / den längst ver-
 dienten Lohn,
Das Kleinod deiner Müh' ist von Hygeens Thron;
Doch wisse: Wer sich läßt Hygeen Kränze schenken/
Dem pflegt die Venus auch ein Kränzchen zuzus-
 denken.

[Hiermit attestirte seine aufrichtige Amitie gegen den
Herrn Candidaten dessen ergebener Freund
und Diener

Johann Gottfried Kirchhoff

Bud. Luf. Med. Stud.

Siccine TE tanti studii nunc ferre videmus
Præmia, quæ semper curas operasque se-
quuntur.

Muneribus tantis ornatus Numine dante
Felix in patriam redeas, feliciter illic
Tracta, quam constat didicisse fideliter, artem:
Dispellas morbos, serves qui corpore sano,
Sis patriæ dulcis prægrandis honorque de-
cusque.

Hisce Viro juveni doctissimo clarissimo.
que & amico æstumatissimo gratula-
bundus quævis bona fausta que ap-
precari volit

Franc. Nicol. Hoffbauer,
Stud. Jur. Bielf. Westph.

Als jaget doch die Welt nach Ehre Lob und
Ruhm;
Die wahre Ehre bleibt des Fleisses Eigen-
thum,
Sie pflegt sich ungesucht mit Wissenschaft zu gatten,
Und folgt den Glanz der Kunst wie ein beliebter
Schatten.

Wer das nicht glauben will, seh' Dein Exempel an,
Das ihn, nach allen Wunsch hievon belehren kan;

I

Da

Da Du die Wissenschaft mit Tugend hast verbunden
So hat freywillig sich die Ehre eingefunden.

Nimm denn, Geehrter Freund / den edlen Pur-
pur hin,

Ich wünsche Glück dazu mit einem frohen Sinn,
Der Himmel segne stets Dein löbliches Bemühen,
So wird Dein Ehren-Kranz zu keiner Zeit ver-
blühen.

Mit diesen wenigen hat seinem Werthestem Freunde
zu der längst verdienten Doctor - Würde
schuldigster massen gratuliren wollen

F. C. Hoffbauer,
Stud. Jur. Bielf. Westph.

EN! ENDLERE, dies albo signanda lapillo,
Ecce! dies secum gaudia multa ferens.
Lætus Apollo tibi quâ nectit Laurea ferta,
Et tua sacratâ tempora fronde tegit.
Hic virtutis honos, hæc præmia vera laboris,
Hæ sunt assiduæ sedulitatis opes.
Perge, tuis adsit cœptis clementia cœli,
Et te multiplici prosperitate beet.

*Grata recordationis ergo; pauca hæc,
gratulabundus adjecit*

David Godofr. Kletschke,
Züllich. Siles. Med. Stud.,

Wer

Mer Kunst und Wissenschaft von zarter Kindheit liebt,
Und bey den Jahren sich in selben emsig übt;
Dem wird die süße Frucht, die Fleiß und Mühe trä-
get,

Ich meyne Ehr und Ruhm mit rechte beygelegt.

An Sie Hochwerthester, trifft man ein Muster an,
Da Sie Minervens Dienst, von Jugend zu gethan,
Und mit Begierd und Lust Hygeen nachgegangen,
Daß Sie nun höchst verdient den theuren Lohn erlangen.

Ich gratulire Sie, nach meiner Schuldigkeit,
Zu diesen hohen Ruhm, und wünsche, daß die Zeit
Sie noch weit mehrers Glück, und größere Ehre gönne,
Daß man bald wiederum, Sie gratuliren könne.

Mit diesen wenigen wolte seine Schuldigkeit
observiren ein ergebener Freund und Diener.

Johann Heinrich Otto,
Büd. Lus. J. U. St.

Sie! Hochgeehrter Freund kanst Du schon Früchte
zeigen,
Da lezt die Pflanzen erst in Hoffnungs-Blüha-
ten stehn?

Dein Fleiß will die Natur im Wachsthum übersteigen:

Die Erndte scheint bey Dir im Frühling anzugehn.

Nimm dann den Purpur hin, den Lohn gelehrter Mühe,

Der kein unwürdig Haupt mit seinen Glanze ziert.

Ich wünsche daß Dein Fleiß viel Segen nach sich ziehe:

Es werde mancher Fuß durch Dich der Grufft entführt.

Mit diesem wenigen hat seinen werthgeschätzten Freun-
de zu der rühmlichst erlangten Doctor Würde seine
gehorsamste gratulation abstellen sollen.

E. H. Alemann,
SS. Th. Stud. Bielfelda Westphal.
Qui

Qui bene coepit opus, feliciter atque pergit,
Hunc sophies merito digna brabea manent.
Hoc, ENDLERE, Tibi coelo quia contingit almo,
Doctoris titulus gratulor hisce, novum
Incipe nunc Praxin parili cum Numine Doctor,
Pluribus vt per Te vita sit atque salus
Spiritus & Domini, sine quo sunt irrita cuncta
Arte salutari dux velit esse tuus.
Sic bene cedet opus saltem, si feceris omne,
Quod fuit in Medico, gloria finis erit.

*Ob affecutos summo: honores Prænobiliss. Dn. ENDLER
ERO ex animo fausta beataque cuncta adpre-
catur eius nominis Cultor.*

Justus Israel Clauder,
Bielf. Westph. L. L. ST.

SAlt meine Pieris sich jemahls unterstanden
Und durch den spröden Kiel auf einen Vers gedacht
So ist es jetzt geschehn, da sie sich von den Banden
Die ihr die Schwachheit seht erkühnert loß gemacht.
Allein welch Ungelück verstöhrt den guten Willen?
Und welch Verhängniß bricht die Frucht in Blüten ab?
Durch welchen harten Schluß darf mir kein Wörtgen quillen?
Und welche freche That verbant sie mir ins Grab?
Zedoch ich schweige nicht: Was steter Fleiß und Mühe
Dir heute wehrter Freund vor deine Dienste giebt,
Darinnen lebe wohl in selben Wachs und Blühe
An der Gelehrsamkeit, und was dein Herze liebt.

*Dieses schrieb wohlmeinend mit eynligster Feder
des Herrn Candidati ergebenster Diener*

Augustus Cunradi,
Med. Stud.